

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Klára Dvorská
Pokyny k obchodnímu vedení
Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Pokyny k obchodnímu vedení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Opavě dne 30. března 2021

.....

Klára Dvorská

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat JUDr. Janu Lasákovi, Ph.D., LL.M. za odborné vedení mé diplomové práce. Dále mé poděkování patří také rodině a přátelům za podporu při vypracování této práce a také při celém studiu.

Obsah

Obsah	4
Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Postavení statutárních orgánů v obchodních korporacích	9
1.1 Vnitřní působnost statutárních orgánů	9
1.2 Vnější působnost statutárních orgánů společnosti	9
1.3 Prolínání vnitřní a vnější působnosti statutárních orgánů	10
1.4 Delegace obchodního vedení	10
2 Institut obchodního vedení	12
2.1 Obchodní vedení v jednotlivých formách společností	12
2.2 Obsah pojmu obchodního vedení	14
2.3 Odlišení od zásad a pokynů schválených valnou hromadou	15
2.4 Odlišení od základního zaměření obchodního vedení	17
3 Vliv valné hromady na obchodní vedení	18
3.1 Ovlivňování personálního složení volených orgánů společnosti	18
3.1.1 Akcie a podíly s vysílacím právem	19
3.2 Možnost atrakce obchodního vedení valnou hromadou v SRO?	20
3.3 Strategické a koncepční vedení společnosti	22
3.4 Vyžádané pokyny k obchodnímu vedení	22
4 Pokyny k obchodnímu vedení	23
4.1 Zákaz udílení pokynů týkajících se obchodního vedení	23
4.2 Žádost člena statutárního orgánu o pokyn k obchodnímu vedení	25
4.2.1 Kdo může pokyn požadovat	26
4.3 Formulace žádosti o pokyn a péče řádného hospodáře člena statutárního orgánu ..	27
4.3.1 Kdy je nutno péči řádného hospodáře zachovávat	28
4.3.2 Kvalita péče řádného hospodáře při žádosti o pokyn	29

4.4	Závaznost pokynů k obchodnímu vedení.....	30
4.5	Péče řádného hospodáře při plnění pokynu	32
5	Pokyny k obchodnímu vedení v rámci podnikatelských seskupení.....	34
5.1	Pokyny v rámci ovlivnění	34
5.1.1	Důsledky pro vlivnou osobu při vzniku újmy při ovlivnění.....	36
5.1.2	Důsledky pro člena statutárního orgánu ovlivněné osoby při ovlivnění	36
5.2	Pokyny v rámci ovládání	37
5.3	Pokyny v rámci koncernu	38
5.3.1	Charakteristika koncernu.....	38
5.3.2	Pokyny k obchodnímu vedení v rámci koncernů	40
5.3.3	Kdo může pokyny udílet	41
5.3.3	Odpovědnost členů statutárních orgánů řízené osoby v koncernech.....	42
5.3.4	Závaznost pokynu.....	43
	Závěr	44
	Seznam použitých zdrojů	47
	Monografie	47
	Komentáře	47
	Právní předpisy	48
	Důvodové zprávy.....	48
	Odborné články	48
	Judikatura	49
	Internetové stránky	50
	Shrnutí	51
	Summary	51
	Klíčová slova	52
	Keywords.....	52

Seznam použitých zkratek

ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Novela ZOK 2020	Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony
Obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, platný do 31. 12. 2013
SRO	Společnost s ručením omezeným
AS	Akciová společnost
Nejvyšší soud ČR	Nejvyšší soud České republiky

Úvod

Klíčová role statutárních orgánů v obchodních společnostech a jednotlivé aspekty práv, povinností a jednání jejich členů jsou již po řadu let předmětem rozboru publikací, soudních rozhodnutí i mnohých diskusí ze strany odborné veřejnosti. Studium otázek zahrnujících například obsah povinnosti péče řádného hospodáře a následnému vypracovávání odborných textů by bylo možné věnovat nespočet dnů, týdnů i měsíců. Tato diplomová práce se však zaměří na podrobné rozebírání problematiky obchodního vedení ze strany statutárních orgánů a jeho členů. Bude kladen důraz na možné způsoby ovlivňování této působnosti především prostřednictvím pokynů přicházejících ze strany valných hromad jako celku, jednotlivých společníků či dokonce osob stojících mimo společnost jako takovou.

Jelikož jsou obchodní korporace a družstva v českém právním prostředí vnímány coby právnické osoby jako určité fikce, jimž je právními předpisy přiznána subjektivita a s ní související práva a povinnosti, je nutné zajímat se o to, jakým způsobem je vlastně tvořena vůle společnosti a co nebo kdo má vliv na její právní i faktické jednání. Je třeba zkoumat jednání společnosti směrem k sobě samotné, tedy vnitřní, ale také jednání společnosti navenek, vůči třetím osobám. Proto je právním řádem dána určitá, na některých místech dispozitivní a na jiných neměnitelná, kogentní struktura fungování pravomocí a působností prostřednictvím jednotlivých orgánů.

Řízení společnosti lze rozdělit do třech základních rovin. Jsou jimi za prvé rozhodování v mimořádných otázkách, za druhé rozhodování o strategických otázkách a za třetí obchodní vedení společnosti.¹ Rozhodování o mimořádných otázkách náleží vždy nejvyššímu orgánu společnosti. Strategické rozhodování, které lze zařadit mezi zbytkovou působnost, náleží pak obecně společně s obchodním vedením statutárním orgánům společnosti.² Statutární orgán rozhoduje ve dvou hlavních kategoriích. Těmi jsou zastupování společnosti navenek, vůči třetím osobám, a dále vedení společnosti vzhledem k jejímu běžnému, každodennímu provozu – obchodní vedení. Právě obchodní vedení a způsoby, jakými může být ovlivněno, jsou ústředním tématem této práce. Z toho důvodu bude třeba důsledně obsah institutu obchodního vedení popsat, a také jej odlišit od dalších oblastí vedení společnosti.

Valná hromada, ač jí právo společnost obchodně vést nepřísluší, má na výkon obchodního vedení statutárními orgány významný vliv. Způsoby uplatnění tohoto vlivu bude práce rozebírat v samostatné kapitole. V této části v souvislosti s novelizací ZOK 2020 práce zváží i možnost

¹ EICHLEROVÁ, Kateřina In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021 s. 379

² Tamtéž.

zvýšení rizika ovlivňování ve společnostech s ručením omezeným a akciových společnostech ze strany společníků a akcionářů, kteří dostali od účinnosti zmíněné novely možnost v případech, kdy to společenská smlouva dovolí, právo jmenovat a odvolávat jimi vybrané členy statutárních orgánů.

Tato práce se detailně zaměří na vliv valné hromady pomocí pokynů, které si členové statutární orgány kapitálových obchodních společností mají právo vyžádat. Postup při takové žádosti bude podrobně analyzován. Důraz bude kladen na zjištění správné formulace žádosti a také na zkoumání povinnosti statutárních orgánů dostat standartu péče řádného hospodáře v rámci celého postupu. Následně bude zkoumán obdržený pokyn. Pokyny budou rozděleny a porovnány zejména z hlediska jejich závaznosti. V tomto směru budou zkoumány i pokyny nevyžádané, pokyny ke krokům nezákonným oproti pokynům ke krokům pouze nesprávným a pokyny ke konkrétnímu rozhodnutí oproti pokynům mířeným do obecnější sféry rozhodování.

V poslední kapitole tato práce zváží možnost udílení pokynů v rámci podnikatelských seskupení. Podrobně se zde bude věnovat druhé z výjimek ze zákazu udílení pokynů k obchodnímu vedení v kapitálových společnostech, a to jejich udílení v rámci koncernových seskupení. V této souvislosti budou vyjmenovány podmínky, za kterých je v úpravě koncernů zákaz zásahů do obchodního vedení prolomen. Opět bude podrobně analyzována závaznost obdržených pokynů a odpovědnost statutárních orgánů, které pokyny obdrží.

Otázky, na které by měla tato práce postupně nejen odpovědět, ale také jejich odpovědi náležitě rozvést tak, aby čtenář znal i odůvodnění jednotlivých odpovědí, jsou následující. Jakými způsoby může valná hromada zasáhnout do obchodního vedení statutárních orgánů. Za jakých okolností může valná hromada či jiná osoba k obchodnímu vedení udílet pokyny a za jakých podmínek a jakou formou mají být udíleny. Zda jsou udělené pokyny závazné a zda jsou v souvislosti s jejich uposlechnutím členové statutárních orgánů zcela zbaveni odpovědnosti.

V této práci bude užíván pro prvotní přiblížení výklad jazykový a zároveň pro zodpovězení různých postupně vzešlých otázek také výklad systematický a teleologický. Pro porovnání nejnovější verze ZOK s jeho zněním před poslední novelou a také s úpravou obchodního zákoníku bude užit i výklad historický. V rámci efektivnějšího objasňování daných institutů bude práce používat i konkrétní příklady.

1 Postavení statutárních orgánů v obchodních korporacích

Postavení statutární orgánů je upraveno v zákoně č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Tento orgán disponuje dvojí funkcí, kterou lze rozdělit dle toho, kam směřuje jeho konkrétní jednání. Pokud směřuje ze společnosti vně, vůči třetím osobám, jde o zastupování právnické osoby. Dle § 163 OZ je statutární orgán oprávněn zastupovat obchodní korporaci ve všech jejích záležitostech. Pokud jednání směřuje dovnitř společnosti, jedná se o funkci statutárního orgánu coby výkonného orgánu, v rámci níž mu náleží obchodní vedení.³ V ustanovení § 163 OZ je dále zakotveno obecné pravidlo o zbytkové působnosti statutárního orgánu. Náleží mu proto také veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby.

1.1 Vnitřní působnost statutárních orgánů

Mezi primární vnitřní působnost řadíme rozhodování o obchodním vedení společnosti, které bude podrobně rozebráno v druhé kapitole této práce. Dále zde řadíme působnosti, které ovlivňují zásadně společnost samotnou anebo její valnou hromadu. Mezi tyto oblasti spadá například oprávnění statutárních orgánů svolávat valnou hromadu či zabezpečovat řádné účetnictví společnosti.⁴

1.2 Vnější působnost statutárních orgánů společnosti

Jak již bylo zmíněno, statutární orgán je oprávněn zastupovat právnickou osobou ve všech jejích záležitostech. Při jednání musí člen statutárního orgánu dát najevo, co jej k jednání opravňuje a zároveň k firmě společnosti, za níž jedná, připojí i svůj podpis a údaj o své funkci.⁵ Jedná se o ničím neomezené generální oprávnění k zastoupení. Otázka, o jakou formu zastoupení se v tomto případě jedná, byla a může být i nyní předmětem diskusí. Nejvyšší soud však ve svém usnesení ze dne 23. 7. 2019 uzavřel, že v případě zastoupení právnické osoby členem jejího statutárního orgánu se jedná o zastoupení *sui generis*, na které nedopadá ani úprava OZ týkající se smluvního zastoupení, ani úprava týkající orgánu obchodní korporace, ať už společenskou smlouvou nebo jiným ujednáním či rozhodnutím orgánu obchodní korporace, nejsou vůči třetím osobám účinná, a to i když byla zveřejněna.⁶

³ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2014. 87 s.

⁴ PATĚK, Daniel. In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 159 a násled. s.

⁵ § 161 OZ

⁶ § 47 ZOK

1.3 Prolínání vnitřní a vnější působnosti statutárních orgánů

Obchodní vedení je vedle zástupčího oprávnění pojmovým znakem statutárního orgánu v kapitálových společnostech.⁷ Na tomto místě však považuji za důležité podotknout, že nelze striktně rozdělovat jednání statutárních orgánů vně a dovnitř společnosti. Touto otázkou se v minulosti zabýval Havel, který v jedné ze svých publikací uvádí, že mezi jednáním navenek a obchodním vedením je rozdíl a že se tyto množiny mohou, ale nemusí prolínat. Uzavřel, že *ač každé jednání navenek, které je v rámci jednatelejšího oprávnění v rámci provozu podniku činěno, je současně projevem obchodního vedení, naopak ne každý projev obchodního vedení je současně projevem jednání navenek*. Také lze dle něj zhodnotit, že jsou obě tyto oblasti jednáním právnické osoby, a tudíž také projevem vůle právnické osoby.⁸ Ze samotných rozhodnutí v rámci obchodního vedení nevznikají bezprostřední právní účinky vůči třetím osobám. Obě oblasti výkonu funkce statutárních orgánů, tedy obchodní vedení společnosti a její zastupování, se však spojují v momentech, kdy na rozhodnutí učiněné v rámci obchodního vedení navazuje jednání učiněné vně společnosti.⁹ Je zcela běžné, že se rozhodnutí přijatá v rámci obchodního vedení, ve svém důsledku realizují formou následného jednání navenek vůči třetím osobám v rámci zastoupení společnosti.¹⁰ Právní jednání navazující na rozhodnutí o obchodním vedení však nejsou považována za součást složky obchodního vedení.¹¹ Již Nejvyšší soud za účinnosti obchodního zákoníku ujasňoval, že právní úkony¹² realizované na základě předchozího rozhodnutí v rámci obchodního vedení nelze pod rozhodnutí učiněné v rámci obchodního vedení samotné subsumovat.¹³ V tomto případě už půjde o zastupování společnosti navenek, a právě zde lze spatřovat dělicí linii mezi těmito dvěma působnostmi statutárního orgánu.

1.4 Delegation obchodního vedení

O obchodním vedení rozhoduje zásadně statutární orgán společnosti jako celek. Co se však týče jednotlivých činností v rámci obchodního vedení, mohou si členové statutárních orgánů působnost rozdělit, a to například dle určitých oborů¹⁴, či dokonce jej svěřit osobě stojící mimo

⁷ NĚMEČKOVÁ, Olga. *Obchodní vedení a vnitřní vztahy kapitálových společností v ČR a v Německu*. Právní rozhledy, 2004, č. 22. 824 – 829 s.

⁸ HAVEL, Bohumil. *Quo vadis obchodní vedení*. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3. 70-74 s.

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

¹¹ LASÁK, Jan, FILIP, Václav k § 345 In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

¹² Např. uzavření smlouvy, za účinnosti dnešní terminologie „právní jednání“.

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

¹⁴ Tzv. horizontální delegace.

statutární orgán.¹⁵ Touto osobou může být například vedoucí zaměstnanec jako nižší článek organizační úrovně. To může být příhodné zvláště ve velkých společnostech, kde z logiky věci ani není možné, aby statutární orgány byly schopny zabezpečovat veškeré její dílčí záležitosti.

Rozdělení dle oborů si však nelze představovat tak, že určitý člen statutárního orgánu bude rozhodovat o záležitostech společnosti v oblasti obchodního vedení, zatímco ostatním členům bude svěřena působnost týkající se pouze kontroly těchto členů. Důvodem je, že statutární orgán coby orgán kolektivní, by měl zásadně rozhodovat ve sboru.¹⁶ Z mého pohledu by ve výše uvedeném rozdělení, bylo především u forem akciové společnosti s dualistickým systémem, zasaženo do dělby moci v rámci společnosti. Kontrola statutárního orgánu totiž ze zákona náleží do rukou dozorčí rady,¹⁷ a tedy by se působnost dohledu nad členy statutárního orgánu kryla. Rozdělení dle oborů v rámci členů statutárních orgánů může vypadat například tak, že určitý člen bude mít na starosti výrobu, jiný odbyt a další z nich personální otázky společnosti.¹⁸

Specifická bude situace v akciové společnosti, která zvolí za svůj systém struktury systém monistický. Správní radě náleží vedle působnosti v oblasti obchodního vedení dle § 456 odst. 2 ZOK také dohled nad činností společnosti. Právě z důvodu této koncentrace činností se může jevit jako praktické rozdělení členů správní rady rozdělení na ty výkonné, kteří zajišťují každodenní správu společnosti a ty nevýkonné, vykonávající dozor nad činností společnosti, případně i nad působností výkonných členů.¹⁹ Ohledně delegace obchodního vedení, ve správní radě dle nové zákonné úpravy § 456 odst. 4 ZOK nelze působnost v oblasti určování základního zaměření obchodního vedení pověřit osoby odlišné od členů správní rady. Ta musí vždy náležet správní radě jako celku. Oblast působnosti určování základního zaměření obchodního vedení nelze ani rozdělit mezi členy správní rady podle oborů. Důvodová zpráva k novele ZOK 2020 podotýká, že zákaz delegace se netýká „běžného“ obchodního vedení.²⁰

V případě, kdy je využito výjimky horizontální delegace zakotvené v § 156 odst. 2 OZ, kdy obchodní vedení je rozděleno dle oborů, nejsou členové zbaveni péče řádného hospodáře. Naopak, všem členům statutárního orgánu nadále zůstává v souladu se zachováním péče

¹⁵ Tzv. vertikální delegace.

¹⁶ JOSKOVÁ, Lucie. *Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost*. Bulletin advokacie, 2014, č. 7-8. 46-50 s.

¹⁷ § 446 odst. 1 ZOK případně, pokud je v SRO zřízena, § 201 odst. 2 a) ZOK.

¹⁸ PATĚK, Daniel. In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 159 a násl. s.

¹⁹ JOSKOVÁ, Lucie. In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 469 a násl. s.

²⁰ Vláda. *Důvodová zpráva k zák. č. 33/2020 Sb...* k bodu 500.

řádného hospodáře povinnost dohlížet na to, jak jsou prostřednictvím osoby, jíž je daná oblast svěřena, záležitosti spravovány. Tato kontrola by měla probíhat například za pomoci řádně nastavených kontrolních mechanismů.²¹ K této povinnosti se připojuje především také nutnost řádného výběru osoby, jíž svěřují výkon daného oboru či oblasti obchodního vedení. Tato odpovědnost se nazývá odpovědnost za výběr. Jako příklad může posloužit, ač v daném rozsudku nešlo o svěřený výkon obchodního vedení, judikovaná povinnost prověřit kvalifikovanost osoby, které bylo v rámci vertikální delegace jako externímu poskytovateli služby svěřen výkon účetnictví.²² Dále zde přistupuje související nutnost, aby vybrané osobě členové statutárního orgánu poskytli potřebnou součinnost, a aby tuto osobu v případě potřeby členové statutárního orgánu řídili.²³ Pokud by nebyly zmíněné podmínky naplněny, bude rozhodování o obchodním vedení náležet klasicky do rukou statutárního orgánu jako celku. Jednotliví členové statutárního orgánu se nebudou moci zbavit odpovědnosti s tím, že jejich povinností byla pouze kontrola členů statutárního orgánu, jimž daná působnost byla svěřena.²⁴

2 Institut obchodního vedení

2.1 Obchodní vedení v jednotlivých formách společnosti

Pojem obchodní vedení sám o sobě není v současné době definován v žádném právním předpise. Jeho obsah již dlouhou řadu let dovozujeme současně z judikatury i právní doktríny tvořené odbornou veřejností. Jak již bylo zmíněno v úvodu, obchodní vedení je jednou z klíčových působností statutárních orgánů společnosti. Na tomto místě považuji za důležité vymezit, kdo je statutárním orgánem v jednotlivých formách společnosti a komu tedy obchodní vedení ze zákona náleží.

Co se týče osobních společností, je statutárním orgánem každý společník. To vyplývá z § 44 odst. 4 ZOK. To však neznamená, že by společenská smlouva nemohla toto pravidlo upravit odlišně. Statutárním orgánem může dle ní být jen některý ze společníků anebo více z nich. Statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti jsou ze zákona dle § 106 ZOK všichni společníci, kteří splňují požadavky stanovené v ustanovení § 46 ZOK. V komanditní společnosti jsou členy statutárního orgánu všichni komplementáři splňující požadavky § 46 ZOK. Obchodní vedení ve veřejné obchodní společnosti náleží každému společníku

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011.

²³ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil k § 44. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 128 s.

²⁴ JOSKOVÁ, Lucie. *Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost*. Bulletin advokacie, 2014, č. 7-8, s. 46-50

samostatně. Zakladatelské právní jednání však může určit, že jsou k němu oprávněni všichni společníci společně, případně že je jím oprávněn pouze některý z nich či dokonce třetí osoba.²⁵ V komanditní společnosti náleží rozhodování týkající se obchodního vedení pouze některým společníkům, a to komplementářům.²⁶ V družstvu vymezuje statutární orgán § 705 ZOK, který uvádí, že jím je představenstvo. Tomu také náleží obchodní vedení.

Statutárním orgánem ve společnosti s ručením omezeným jsou jednatele nebo jednatel. Jednatelé musí rovněž splňovat předpoklady vzniku a výkonu funkce uvedené v § 46 ZOK. Dle § 44 odst. 5 ZOK pak je statutárním orgánem každý jednatel individuálně, ledaže společenská smlouva určí, že více jednatelů tvoří kolektivní orgán, a tito musí rozhodovat ve sboru. Obchodní vedení jednately v SRO náleží dle § 195 odst. 1 věta 1. ZOK. I pokud však jednatele rozhodují každý jako samostatný orgán, zakotvuje zákon dispozitivní pravidlo, že více jednatelů o obchodním vedení rozhoduje kolektivně, a to většinovým hlasováním.²⁷

To, kdo představuje statutární orgán v akciové společnosti záleží na systému řízení, který daná akciová společnost pro své fungování zvolí. Pokud je to systém dualistický, statutárním orgánem je dle § 435 ZOK představenstvo. Pokud je to systém monistický, představuje statutární orgán dle § 456 ZOK správní rada. Dle zmíněných ustanovení obchodní vedení u AS náleží v dualistickém systému představenstvu a v monistickém systému správní radě. Na tomto místě je třeba zmínit, že takováto úprava je v době psaní této práce velice čerstvá, jelikož před účinností novely ZOK 2020 bylo v monistickém systému akciové společnosti obchodní vedení svěřeno v rámci § 463 ZOK statutárnímu řediteli. Toto ustanovení však bylo výše zmíněnou novelou zrušeno, a od její účinnosti, tj. 1. 1. 2021, náleží tudíž obchodní vedení v AS s monistickým systémem právě správní radě.

Jelikož se tato práce věnuje zásahům do oblasti obchodního vedení, které jsou řešeny primárně u kapitálových forem společností, tj. AS a pro účely této práce i SRO²⁸, bude pod pojmem „člen statutárního orgánu“ v této práci do budoucna míněn pouze člen statutárního orgánu v kapitálové společnosti. Pokud bude práce popisovat konkrétně oprávnění jednatelů, členů představenstva či členů správní rady, výslovně tyto pojmy uvede. Jinak jsou tyto tři pojmy

²⁵ Vláda: *Důvodová zpráva k zák. č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech* (zákon o obchodních korporacích), č. 90/2012 Dz.

²⁶ ALEXANDER, Juraj k § 118 In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

²⁷ PATĚK, Daniel. Působnost orgánů obchodní korporace. In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 159-166 s.

²⁸ Některé publikace hovoří o společnostech s ručením omezených jako společnostech tzv. na pomezí mezi kapitálovou a osobní formou.

popisovány pod pojmem člen statutárního orgánu souhrnně. Stejně pravidlo v této práci platí i pro souhrnné pojmenování společníků v SRO a akcionářů v AS, pod jednotným pojmem společníci a společenské smlouvy a stanov, popřípadě zakladatelské listiny pod jednotným pojmem společenská smlouva.

2.2 Obsah pojmu obchodního vedení

Pojem obchodní vedení například spolu s pojmem péče řádného hospodáře či podnikatelský úsudek je jedním z pojmů použitých v ZOK, které jsou pojmy otevřenými.²⁹ Obsah těchto pojmů není zákonem výslovně definován. Je tomu tak dle mého názoru proto, aby mohl být použit pro nejrůznější potřeby společností s rozličnými oblastmi podnikání a aby tak případně použitý taxativní výčet neomezoval autonomii vůle právnických osob. Pojem obchodního vedení je vykládán a postupně obohacován judikaturou, čímž je stále více vyjasňován jeho obsah. Nejvýznamnějším důvodem, proč je nutno obsah tohoto klíčového pojmu zkoumat, je nutnost hledání mezí oprávnění valné hromady, v nichž mohou schvalovat zásady a udílet závazné pokyny, a to právě v souvislosti se zákazem zásahů kohokoli do obchodního vedení.³⁰ Je třeba ale také udržovat ve vykládání zmíněného pojmu balanc. To znamená ani nadměru nerozšiřovat jeho obsah, a naopak jej ani nezužovat. Čím širěji bychom totiž pojem obchodního vedení vykládali, tím více by se omezovala možnost korigování statutárního orgánu valnou hromadou.³¹

Doktrína, která vychází nejen z judikatury, konsistentně uvádí, že obchodním vedením je myšleno jisté operativní řízení společnosti.³² Výčet konkrétních činností lze obecněji charakterizovat jako rutinní či pravidelné záležitosti společnosti.³³ V pojmu obchodní vedení je zahrnuto organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti společnosti, především rozhodování o provozu jejího podniku či závodu a jejích dalších souvisejících vnitřních záležitostech. O obchodní vedení se bude jednat bez ohledu na to, zda jej v konkrétní situaci vykonává samotný statutární orgán společnosti či jeden z jím samostatně pověřených členů anebo dokonce třetí osoba, a to v rámci možné horizontální či vertikální delegace.³⁴ Judikatura

²⁹ HAVEL, Bohumil. *Quo vadis obchodní vedení*. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, 70-74 s.

³⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana. In DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007, 474 s.

³¹ NĚMEČKOVÁ, Olga. *Obchodní vedení a vnitřní vztahy kapitálových společností v ČR a v Německu*. Právní rozhledy, 2004, č. 22. 824 – 829 s.

³² POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2014. 87 s.

³³ ELIÁŠ, Karel. *Obchodní společnosti*. Praha : C. H. Beck/SEVT, 1994, 98 a násl. s.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 9. 2019, sp. zn 31 Cdo 1993/2019.

Nejvyššího soudu ČR dále obsah pojmu obchodní vedení objasňuje tak, že se jedná o řízení společnosti, zejména pak organizování a řízení její podnikatelské činnosti, a to včetně rozhodování o jejích podnikatelských záměrech.³⁵ Obchodní vedení lze také charakterizovat jako pravidelnou a průběžnou správu společnosti. Výčet rozhodování spočívá především v organizačních, personálních, obchodních, finančních otázkách týkajících se chodu společnosti.³⁶ Pokud bychom si chtěli obsah těchto otázek konkrétněji vymezit, mohli bychom zmínit například řízení zaměstnanců, jejich náboru, vytváření jejich pracovních úkonů i jejich vzdělávání, rozvoje a hodnocení a v rámci hodnocení nepochybně také rozhodování o výši a formě jejich odměňování.³⁷ Dále také rozhodování o záležitostech týkajících se provozu, především vedení účetnictví ale také reklama, zásobování či odbyt zboží či služeb. Následujícím rozhodováním patřícím k výčtu rozhodování o obchodním vedením je také rozhodnutí o přemístění provozovny společnosti³⁸. Do výčtu také patří otázky financování, tedy například jakým způsobem bude financován provoz společnosti³⁹, jestli a jakým způsobem bude společnost vymáhat pohledávky za svými dlužníky⁴⁰ a samozřejmě také hrazení jejích vlastních závazků.⁴¹

K výčtu záležitostí však naopak nelze přiřadit jednání statutárních orgánů vůči společníkům či orgánům společnosti, například svolání valné hromady. Je tomu tak proto, že tyto činnosti směřují k výkonu práv společníků, a nikoli výkonu každodenní podnikatelské činnosti společnosti.⁴² Po statutárních orgánech, obzvláště těch fungujících ve společnostech s miliardovými obraty, nelze také požadovat, aby rozhodovaly o každé dílčí záležitosti, například o úhradě každodenních běžných dluhů.⁴³ Meze oblasti spadající pod pojem obchodní vedení je pak určena zákonem zakotvenou působností ostatních orgánů společnosti.⁴⁴

2.3 Odlišení od zásad a pokynů schválených valnou hromadou

Zásady a pokyny si můžeme představit jako strategické a koncepční pokyny udílené statutárním orgánům ze strany valných hromad. Tuto oblast je třeba důsledně popsat a odlišit, jelikož tento pojem je širší a obchodní vedení přesahuje. Důsledkem je, že právě zde je nejvyšší

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003.

³⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 3. 2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003.

³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 250/2015.

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1104/2014.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3122/2016.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1108/2005.

⁴⁴ LASÁK, Jan k § 435. In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

orgán oprávněn udílet pokyny statutárnímu orgánu.⁴⁵ Meze mezi touto oblastí a oblastí obchodního vedení nejsou striktně stanoveny, a tudíž v praxi v některých situacích působí značné problémy zařadit rozhodnutí do správné kategorie.⁴⁶ V případě této působnosti se jedná o rozhodování o strategických, koncepčních a dlouhodobých záměrech společnosti. Lze si je představit také jako určité zásady, jenž zavazují jednatele, představenstvo nebo správní radu ve veškerém výkonu jejich činnosti jako statutárního orgánu. Jako zásady ze strany nejvyššího orgánu je nutno je formulovat obecně tak, aby nepředstavovaly konkrétní pokyny, nýbrž spíše aby vytyčovaly pro členy statutárního orgánu přípustný rámec.⁴⁷ Bude se jednat o nastavení principů následného rozvoje společnosti či rozhodování o jejich budoucích investičních záměrech.⁴⁸ Lze také říct, že zásady představují obecné mantinely a návody obchodního vedení.⁴⁹ Úkol statutárního orgánu představuje následné zvolení vhodné strategie k realizaci záměrů stanovených v rámci zásad pomocí úkonů spadajících pod obchodní vedení.

Pro konkretizaci si lze představit fiktivní společnost, ve formě SRO, s jedním jednatelem, která podniká na poli výroby sportovního oblečení. Strategickým a koncepčním vedením, o kterém může valná hromada rozhodovat, a tudíž i udílet v jeho rámci pokyny, bude například stanovení nových oblastí podnikání, jakým společníci chtějí, aby se společnost ubírala. Požadují, aby společnost začala vyrábět také sportovní náčiní či aby pronikla na trh do sousedních zemí. Naopak strategickým vedením již nebude například výběr dodavatele materiálu na výrobu sportovního náčiní a výběr konkrétního místa plánované zahraniční pobočky či jmenování nově přijatých zaměstnanců.

V této chvíli, ve znění novely ZOK 2020, je již výslovně zákonem povoleno, aby pokyny ke koncepčnímu vedení nejvyšší orgán udílel, a to jak v úpravě pro SRO v § 195 odst. 2 ZOK, tak v úpravě pro AS v § 435 odst. 3 ZOK a § 345 odst. 3 ZOK. Znění zákona se tak navrátilo k původnímu znění obsaženém v obchodním zákoníku, ve kterém byla zakotvena povinnost řídit se pokyny a zásadami schválenými valnou hromadou výslovně.⁵⁰ Jen dodávám, že

⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

⁴⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Díl 3. In DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. 446 s.

⁴⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana k § 435. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, 923 s.

⁴⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana. In DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. 474 s.

⁴⁹ NĚMEČKOVÁ, Olga. *Obchodní vedení a vnitřní vztahy kapitálových společností v ČR a v Německu*. Právní rozhledy, 2004, č. 22. 824 – 829 s.

⁵⁰ § 194 odst. 4 ObchZ: *Představenstvo se řídí zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami* a 135 odst. 2 ObchZ.

v předchozím znění ZOK doktrína i judikatura⁵¹ tuto povinnost dovozovala také, ač bez výslovného zakotvení v zákoně. Cílem nové úpravy bylo pouhé posílení právní jistoty a usnadnění aplikační praxe.⁵²

2.4 Odlišení od základního zaměření obchodního vedení

Sousloví pojmu základní zaměření obchodního vedení vyjadřuje významově podobný obsah pojmu strategické pokyny a zásady.⁵³ Tento pojem byl klíčový zejména za účinnosti ZOK před novelou ZOK 2020, jelikož v rámci této úpravy byla působnost v oblasti obchodního vedení v monistickém systému AS rozdělena mezi správní radu a statutárního ředitele. Ustanovení § 460 do konce roku 2020 platící podoby ZOK normovalo, že správní rada určuje základní zaměření obchodního vedení společnosti a dohlíží na jeho řádný výkon, zatímco nyní již zrušené ustanovení § 463 ZOK statutárnímu řediteli svěřovalo obchodní vedení. Základní zaměření obchodního vedení tedy bylo vždy vykládáno oproti obchodnímu vedení běžnému. Hranice mezi nimi však nebyla zcela zřetelná, což se v praxi jevilo jako velice problematické.

Obecně lze základní zaměření obchodního vedení popsat jako vytyčení určitých pravidel či mantinelů, v rámci kterých se obchodní vedení má pohybovat.⁵⁴ Jedná se o část obchodního vedení, které se vztahuje k dlouhodobějším cílům a strategii.⁵⁵ Konkrétněji lze základním zaměřením rozumět především přijímání nejrůznějších plánů na určité časové období nebo plánů rozpočtu. Jako příklady jsou uváděny plány obchodní, marketingové, investiční, finanční i plány výroby.⁵⁶

Je třeba poznamenat, že v novelizované formě ZOK týkající se úpravy monistického systému AS se rozdělení základního zaměření oproti tzv. běžnému obchodnímu vedení promítá i nadále. Ono promítnutí bylo popsáno v kapitole této práce týkající se delegace obchodního vedení v monistickém systému AS. Zatímco běžné obchodní vedení si mohou členové správní rady mezi sebou rozdělit či jej dokonce delegovat na osobu stojící mimo správní radu v rámci

⁵¹ Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006.

⁵² Vláda: *Důvodová zpráva k zák. č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)*, ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz jímž se mění z. č. 90/2012, k bodům 219 a 220. 157 s.

⁵³ JOSKOVÁ, Lucie. In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 469 a násl. s.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ BODLÁK, František. *Správní rada akciové společnosti v České republice a Itálii*. Obchodněprávní revue, 2015, č. 3. 65-74 s.

⁵⁶ DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. *Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (2. část)*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 4. 97-105 s.

vertikální delegace, základní zaměření obchodního vedení zůstává kogentně svěřeno správní radě jako celku.⁵⁷

3 Vliv valné hromady na obchodní vedení

Valná hromada je nejvýznamnějším z orgánů společnosti, jelikož právě jejím prostřednictvím realizují společníci právo podílet se na řízení společnosti a právo přijímat rozhodnutí. Jedná se o organizované shromáždění fungující ve společnosti ze zákona, přičemž jeho funkcí je především umožnění všem společníkům, aby formalizovaným a kvalifikovaným způsobem uplatňovali svá společnická práva a dosahovali společné vůle. Jejím prostřednictvím společníci či akcionáři realizují jedno z nejdůležitějších jejich práv, kterým je podílení se na řízení společnosti a přijímání rozhodnutí. Společníkům je tak tímto zásadním způsobem společníci umožněno ovlivňovat existenci a činnost společnosti. Do rozhodování valné hromady patří především zásadní otázky týkající se existence společnosti, včetně rozhodování o personálním složení ostatních orgánů společnosti. Jelikož se tato práce zaměřuje na vliv valné hromady mající dosah do oblastí obchodního vedení společnosti, budou nyní podrobněji rozvedeny ty pravomoci, jež na obchodní vedení mohou mít vliv.

3.1 Ovlivňování personálního složení volených orgánů společnosti

Otázka personálního výběru osob do funkcí členů volených orgánů představuje velice významný způsob ovlivnění obchodního vedení a také kontroly společnosti ze strany společníků. Zvolený člen statutárního orgánu nevystupuje, a ani nesmí vystupovat, jako pasivní vykonavatel pokynů valné hromady. Přesto názor členů statutárních orgánů bude v praxi mnohdy modelován zájmy buďto společníků majoritních nebo těch, kdo jeho volbu prosadili. Tento významný prvek nesmíme při zkoumání zákazu udílení pokynů členům statutárních orgánů opomíjet.

Uvedeme-li tento prvek do praxe pomocí již dříve zmíněného modelového příkladu společnosti SRO vyrábějící sportovní oblečení s jediným jednatelem, budou mít společníci vliv na budoucí správu obchodního vedení prostřednictvím výběru osoby jednatele. Společníci mohou například jmenovat jednatele, o kterém ví, že je velice inovativní a neobává se za účelem co nejvyššího možného maximalizování zisků riskovat. Oproti tomu si mohou vybrat do funkce jednatele člověka, o kterém je jim známo, že je spíše opatrný, velice pečlivý a stabilní.

⁵⁷ Vláda: Důvodová zpráva k zák. č. 33/2020... 212 s.

Prostřednictvím této volby tedy mohou velice významně ovlivnit, jakým způsobem bude obchodní vedení probíhat.

V případě, že se členům valné hromady v kapitálové společnosti nelíbí způsob, jakým statutární orgán vykonává svou funkci, mohou jeho člena/členy odvolat a vyměnit. Mohou statutární orgán změnit jako celek anebo obměnit pouze část jeho členů. Mám za to, že vědomost členů statutárních orgánů o tom, že mohou být v návaznosti na kvalitu či způsob výkonu své funkce vyměněni, je jistým způsobem ovlivněním těchto členů ze strany valné hromady. Proto řadím tuto skutečnost pod jeden z významných způsobů ovlivňování obchodního vedení společnosti.

V SRO přísluší volba a odvolání jednatelů jako statutárních orgánů společnosti, valné hromadě dle § 190 odst. 2 písm. c) ZOK. V AS o volbě a členů představenstva nebo správní rady jako členech statutárních orgánů, rozhoduje valná hromada dle § 421 odst. 2 písm. e) a f) ZOK. K výběru těchto osob je v AS i SRO zapotřebí nadpoloviční většina na valné hromadě přítomných společníků. Za předpokladu, že tak společenská smlouva určí, lze členy statutárních orgánů volit také způsobem zvaným kumulativní hlasování. Zjednodušeně tento způsob spočívá v tom, že pro účely hlasování o volbě člena statutárního orgánu, se počet hlasů, s nimiž jednotlivý společník na valné hromadě nakládá, vynásobí počtem volených členů statutárního orgánu společnosti. Tyto hlasy je společník oprávněn rozdělit dle své vůle mezi určité osoby, anebo pouze pro osobu jedinou. V důsledku je postup pomocí kumulativního hlasování schopen vylepšit pozici minoritních společníků, kteří jeho prostřednictvím mohou prosadit svého favorita na post člena statutárního orgánu.

3.1.1 Akcie a podíly s vysílacím právem

Co se týče otázky personálního výběru členů statutárních orgánů, je v poslední době z mého pohledu značně posílena možnost ovlivňovat složení členů volených orgánů jednotlivě, a to prostřednictvím zavedení zvláštních druhů podílů a akcií (dále v tomto odstavci pouze „podíly“) s takzvaným vysílacím právem. Zakotvení takovýchto podílů uvedla na svět novela ZOK 2020. Před touto novelou tato možnost dle převažující většiny názorů dána nebyla. Novelou ZOK 2020 byly k pasáži zákona o vzniku funkcí jednatelů a členů představenstva nebo správní rady vloženy paragrafy § 194a, 438a a § 458 odst. 1 ZOK. Tyto paragrafy stanoví, že společenská smlouva může určit, že s podílem je spojeno právo jmenovat jednoho nebo více členů statutárního orgánu, a takto jmenovaného člena odvolat. Ke změně společenské smlouvy, potřebné k zavedení druhu vysílacích akcií u AS je třeba kvalifikované, alespoň tříčtvrtinové

většiny všech hlasů akcionářů. Týká se to dle nejen těch akcionářů, u nichž se mění druh jejich akcie, nýbrž tří čtvrtin akcionářů vlastnících všechny druhy akcií. Důvodem podle důvodové zprávy je to, že se jedná o akcie s významným právem ovlivňovat fungování kontrolních mechanismů a zároveň jsou změnou druhu akcií na ty s vysílací pravomocí znevýhodnění akcionáři, kteří tento druh akcie nedrží. Jelikož podobný výklad u podílů s vysílacím právem u SRO prozatím chybí, dovoluji si analogicky dovodit obdobný závěr i pro ně. Pro změnu společenské smlouvy, která bude některé podíly měnit na druh podílu se zvláštním vysílacím právem bude tedy třeba v souladu s § 171 odst. 1 ZOK dvoutřetinová většina všech společníků. Společníci neobdaření podílem s vysílacím právem budou v důsledku ochuzení o část vlivu na vedení společnosti. Oproti nim, předmětnou část vlivu nabývá společník, který si vybere člena statutárního orgánu dle svých preferencí. Je třeba upozornit, že tyto tendence zákon zároveň limituje tím, že omezuje počet členů statutárního orgánu, kteří mohou být jmenováni prostřednictvím vysílacích podílů. Jejich počet nesmí být větší než počet členů statutárního orgánu volených valnou hromadou, popřípadě dozorčí radou. Limitace je dle důvodové zprávy k novele ZOK 2020 zapříčiněna potřebou zachování vlivu ostatních společníků na personální obsazení statutárního orgánu. Vliv zapříčiněný držením podílů s vysílacími právy může být také chápán jako ovlivnění dle § 71 ZOK, včetně jeho v pozdějších kapitolách této práce rozebíraných následků.

3.2 Možnost atrakce obchodního vedení valnou hromadou v SRO?

V SRO si valná hromada může mimo své zákonem svěřené působnosti rozhodování dle ustanovení § 190 odst. 3 ZOK vyhradit pravomoc rozhodovat o případech, jež dle zákona náleží do působnosti jiného orgánu. V souladu s § 190 odst. 2 písm. p) ZOK je případně možno zařadit do působnosti valné hromady rovněž ty případy, které do působnosti valné hromady svěřuje zákon, jiný právní předpis nebo společenská smlouva. V souvislosti s těmito paragrafy vyvstává otázka, jestli si může valná hromada přisvojit rozhodování též v oblasti obchodního vedení. Záležitosti týkající se obchodního vedení jsou ze zákona svěřeny statutárnímu orgánu společnosti SRO, tedy jednatelům. Ustanovení § 195 odst. 2 ZOK však mimo zákonné výjimky zakazuje komukoliv udílet jednatelům pokyny k obchodnímu vedení. Z toho důvodu se odpovědi autorů na problematiku atrakce obchodního vedení valnou hromadou v SRO různí.

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 29. 5. 2019 uvádí, že existují oblasti rozhodování, které překračují hranice obchodního vedení a které se týkají především strategických rozhodnutí. Jedná se o typy rozhodnutí, které přestože ze zákona spadají dle § 163 OZ do zbytkové působnosti jednatelů, mohou být svěřena na základě společenské

smlouvy či jednorázového rozhodnutí valné hromady přesunuty do působnosti valné hromady.⁵⁸ Jako příklad takového typu rozhodnutí Eichlerová uvádí rozhodnutí o akvizičním financování společnosti. Dále k této problematice tato autorka rozvádí, že zákaz zásahů do obchodního vedení představuje limit pro rozšíření působnosti valné hromady.⁵⁹ V rámci paragrafu 190 odst. 2 ZOK jsou dle Štenglové zákonem vyjmenovány zvláště závažná a mimořádná rozhodnutí týkající se společnosti. Co se týče atrakce dalších typů rozhodnutí v souladu s § 190 odst. 3 ZOK mělo jednat o případy podobné těm, které jsou obsaženy ve výčtu oblastí působnosti valné hromady zakotvených v § 190 odst. 2 ZOK.⁶⁰

V souvislosti s novelou ZOK 2020 by do budoucna mohlo být vyjasněno, že společenská smlouva na valnou hromadu přenést rozhodování o obchodním vedení nemůže. Důvodová zpráva k novele uvádí, změna ve znění § 190 odst. 2 písm. p) a odst. 3 *že 3 staví na jisto, že společenská smlouva nemůže přenést rozhodování o obchodním vedení na valnou hromadu a že ani valná hromada si nemůže vyhradit rozhodování o otázkách obchodního vedení. Valná hromada je oprávněna udělovat jednateři pouze tzv. strategické a koncepční pokyny; obchodní vedení samotné by však mělo být prosto zásahů třetích osob.*⁶¹ Dovětkem těchto ustanovení stanovujících, že „tím není dotčen § 195“ byl však v průběhu projednání novely ZOK 2020 ze znění vypuštěn.⁶² Pokud by tedy valná hromada rozhodla o záležitosti týkající se obchodního vedení, bude se na takovéto rozhodnutí v souladu s § 45 ZOK ve spojení s § 245 OZ hledět, jako by nebylo přijato.⁶³

Opačné názory na tuto problematiku tvrdí, že valné hromadě zůstává možnost atrahovat si působnost statutárního orgánu s tím, že se to dotýká i oblasti obchodního vedení.⁶⁴ Havel považuje § 190 odst. 3 ZOK za ustanovení speciální k § 192 odst. 2 a § 195 odst. 2 ZOK, jelikož jím jsou obecná pravidla dalších orgánů derogovány.⁶⁵ V tomto smyslu se k dané otázce vyjadřovala i důvodová zpráva k ZOK, která výslovně možnost valné hromady atrahovat si oblast obchodního vedení, konkrétně u SRO, uváděla jako příklad oblasti dostupné k atrakci

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2645/2018-II.

⁵⁹ EICHLEROVÁ, Kateřina. Společnost s ručením omezeným. In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 379 a násl. s.

⁶⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 518 s.

⁶¹ Vláda: Důvodová zpráva k zák. č. 33/2020... 157 s.

⁶² ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 518 s.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ HAVEL, Bohumil. *Chiméra neproniknutelnosti obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným (?)*. *Obchodněprávní revue*. 2019, č. 6. 151-155 s.

⁶⁵ Tamtéž.

valné hromady. Jako argument k tomuto tvrzení dodávala, že s *ohledem na smíšenou povahu s.r.o. je namístě umožnit společníkům, aby měli možnost ovlivňovat faktický chod společnosti*.⁶⁶

Jen na okraj dodávám, že bez všech pochybností valná hromada není oprávněna zasáhnout do oprávnění statutárních orgánů zastupovat společnost navenek.⁶⁷

3.3 Strategické a koncepční vedení společnosti

Ustanovení § 195 odst. 2 ZOK stanovuje, že v SRO se jednatel řídí zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, a to v případě, že jsou v souladu s právními předpisy a společenskou smlouvou. Pro AS je obdobné pravidlo zakotveno v § 435 odst. 3 ZOK, které se týká zásad a pokynů valné hromady pro představenstvo a v § 456 odst. 3 ZOK, které se týká zásad a pokynů valné hromady pro správní radu. Určování strategického a koncepčního vedení společnosti řadím mezi významné prostředky vlivu valné hromady. Obsah zásad a pokynů v oblasti strategického a koncepčního vedení, zavazujících statutární orgány při jejich činnosti, je při současném odlišení od oblasti obchodního vedení podrobně popsán v kapitola 1.3 této práce.

3.4 Vyžádané pokyny k obchodnímu vedení

Postup žádosti člena statutárního orgánu valné hromadě o pokyn týkající se obchodního vedení zakotvený v § 51 odst. 2 ZOK představuje první ze dvou zákonných výjimek z jinak obecně platného zákazu udílení pokynů k obchodnímu vedení v kapitálových společnostech. Této oblasti bude jako jedné z klíčových otázek této práce věnován prostor v celé následující kapitole.

⁶⁶ Vláda: Důvodová zpráva k zák. č. 90/2012 Sb. ...

⁶⁷ LASÁK, Jan in LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 1010 s.

4 Pokyny k obchodnímu vedení

4.1 Zákaz udílení pokynů týkajících se obchodního vedení

Obecným východiskem platícím v kapitálových společnostech je, že rozhodování o otázkách obchodního vedení představuje výlučnou působnost jejich statutárních orgánů. U SRO i AS je zásadně vyloučeno, aby o obchodním vedení rozhodovala osoba či orgán odlišný od orgánu statutárního. K tomu patří také nemožnost statutárním orgánům kapitálových společností udílet pokyny týkající se obchodního vedení, kterými by tito členové byli v důsledku omezováni.⁶⁸ Zákaz udílení pokynů týkající se obchodního vedení jednatelem, představenstvem a správní radě je zakotven v ustanoveních § 195 odst. 2, § 435 odst. 3 a § 456 odst. 3 ZOK. Tato ustanovení uvádí, že oprávněn k udílení pokynů není nikdo. Pokud jde o udílení pokynů ze strany jednotlivých společníků, pro ně zákaz platí nesporně. To bylo uznáno již od počátku platnosti ZOK v důvodové zprávě k tomuto zákonu.⁶⁹ Otázka, zda zákaz platí i pro valné hromady společností byla dříve předmětem neshod mezi odbornou veřejností. Nyní však díky poměrně novému rozhodnutí Nejvyššího soudu můžeme uzavřít, že zákaz platí rovněž i pro nejvyšší orgán společnosti.⁷⁰ Pokyny k obchodnímu vedení tak lze statutárním orgánům udílet pouze za podmínek § 51 odst. 2 ZOK, popřípadě dle § 82 ZOK. Připomínám, že záповěď pokynů se netýká oprávnění valné hromady dávat statutárním orgánům pokyny týkající se strategického a koncepčního vedení společnosti. Pokud jde o úpravu osobních společností, zde s ohledem na jejich charakter podobný zákaz nenajdeme. Havel právě z této absence dovozuje, že pro osobní společnosti zákaz zásahů dán není.⁷¹ V úpravě družstev lze je představenstvo družstva, nadané působností v oblasti obchodního vedení, povinno dle § 706 odst. 2 ZOK plnit usnesení členské schůze nejsou-li v rozporu s právními předpisy. To se však netýká pokynů k obchodnímu vedení.⁷²

Jako hlavní pravidlo tedy můžeme označit autonomii rozhodování statutárních orgánů o záležitostech spadajících pod obchodní vedení společnosti.⁷³ Za tímto zákazem bez pochyb stojí

⁶⁸ FILIP, Václav, LASÁK, Jan k § 435. In LASÁK, Jan a kol., *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

⁶⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb...

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2645/2018-II.

⁷¹ HAVEL, Bohumil k § 81. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 262 s.

⁷² CILEČEK, Filip k § 706. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 1230 s.

⁷³ POKORNÁ, Jarmila k § 195. In LASÁK, Jan, POKORNÁ, Jarmila, a kol., *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

potřeba umožnit statutárnímu orgánu vykonávat svou funkci dle své představy o fungování společnosti tak, aby zároveň jednal s péčí řádného hospodáře. Pro jednání s dodržáním standartu péče řádného hospodáře je totiž nutné, aby jednajícímu nikdo jeho představy o loajálním výkonu s potřebnými znalostmi a pečlivostí nenarušoval, a realizaci mu neznemožňoval.⁷⁴ Pravidlo o zákazu zásahů do obchodního vedení zaručuje statutárním orgánům při výkonu jejich činnosti vysokou míru nezávislosti, na což míra jejich odpovědnosti za řádný výkon jejich funkce automaticky navazuje.⁷⁵ Pokud by existovala možnost do obchodního vedení zasahovat, bylo by jistě nutno upravit také odpovědnost za jednání ve smyslu například určité spoluodpovědnosti valné hromady. Nebylo by totiž možné, a především spravedlivé po členech statutárních orgánů požadovat, aby nesli odpovědnost za rozhodnutí, která učinili ať už na základě zásahu nebo i jen na základě snahy naplňovat cíle jenž vytyčí jiný (nejčastěji nejvyšší) orgán.⁷⁶ Do obchodního vedení tudíž nemůže zasahovat ani orgán nejvyšší, ani orgán kontrolní, je-li zřízen.

Soudím, že zákaz udílet pokyny statutárním orgánům ze strany valné hromady může souviset mimo jiné také s ochranou minoritních společníků. Pokud by tady totiž takový zákaz neexistoval, lze si jednoduše představit, že minoritní společník by na valné hromadě, na které by se hlasovalo o udělení pokynu k obchodnímu vedení, byl vždy přehlasován. To znamená, že vzhledem k tomu, že majoritní společník kapitálové společnosti v zásadě logicky upřednostňuje své zájmy oproti zájmům korporace⁷⁷, by pokyn valné hromady byl fakticky pokyn majoritního společníka. Tehdy by tento společník de facto společnost obchodně vedl a případný jednatel, představenstvo či správní rada coby profesionální management by představoval pouze zprostředkovanou vůli majoritního společníka. Tím by byla dle mého soudu nalomena celá koncepce fungování kapitálových společností a také vztah *principal-agent*, který by měl spočívat na skutečnosti, že zájmy společníků, jenž nacházejí vyjádření v konstrukci zájmu společnosti, se odlišují od zájmů členů orgánů společnosti.⁷⁸ Pádem této konstrukce by logicky padla možnost zatížit členy statutárních orgánů odpovědností za výkon své funkce s péčí řádného hospodáře, a především v ní obsaženém prvku nezbytné loajality, která spočívá

⁷⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil k § 44. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 128 s.

⁷⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana k § 435. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 923 s.

⁷⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*. In Sborník Karlovarské právnické dny, 2014, č. 22. 37 s.

⁷⁷ KOŽIAK, Jaromír. *Jaké povinnosti je povinen společník obchodní korporace dodržovat při hlasování na valné hromadě? Je vázán standardem loajality?* In Rekodifikace & Praxe. 2015, č. 7-8, Sekce otázky a odpovědi. 53 s.

⁷⁸ PIHERA, Vlastimil, HAVEL, Bohumil. *Povaha funkce a odpovědnost členů orgánů obchodních společností jako východisko racionálního corporate governance*. Právní rozhledy, 2019, č. 23-24. 836-840 s.

v povinnosti člena dát při rozhodování v rámci statutárního orgánu přednost zájmům společnosti před zájmy společníků.⁷⁹ Nebylo by pak jistě spravedlivé po těchto osobách chtít, aby zodpovídali za plnění cizí vůle. Touto úvahou tak docházím k obdobnému závěru jako v předchozím odstavci.

Můžeme dodat, že v případě různých zásahů ze strany společníků by mohl být každodenní chod společnosti ochromen či znesnadněn. To by se například mohlo dle mého mínění stát v situaci, kdy by mezi společníky existovaly hluboké neshody či spory a statutární orgán by musel volit řešení v urgentní situaci týkající se obchodního vedení. Přesto že v této chvíli bylo zapotřebí okamžitého zásahu, musel by statutární orgán vyčkat na to, až se společníci či akcionáři v rámci valné hromady dohodnou a vydají rozhodnutí, jak má v řešené otázce obchodního vedení pokračovat. Takovéto komplikace jsou jistě v rámci řádného fungování společnosti nežádoucí.

Další odůvodnění zákazu udílení pokynů spatřuji v ochraně prosperity a fungování společnosti samotné. Pokud by byla dána možnost udílet pokyny nejvyšším či jiným orgánem, vystavovalo by to společnost nebezpečí toho, že by o jejích záležitostech rozhodovaly osoby, které by k tomu nebyly kompetentní. Pokud se podíváme například na požadavky, které by měl splňovat společník, nutný standart jeho péče není zdaleka tak vysoký, jako u členů volených orgánů. Vlastníkům podílů nebo akcií ve společnosti, je dle § 212 OZ dána pouze povinnost chovat se vůči společnosti čestně a zachovávat její vnitřní řád. Tato povinnost přitom nelze zaměňovat s povinností loajality, kterou má člen voleného orgánu obchodní korporace.⁸⁰

4.2 Žádost člena statutárního orgánu o pokyn k obchodnímu vedení

Pokyn k obchodnímu vedení je oprávněn si vyžádat člen statutárního orgánu kapitálové společnosti. Tato možnost je zakotvena v ustanovení § 51 odst. 2 ZOK. Orgánem, vůči němuž žádost směřuje, může být pouze orgán nejvyšší. To, že se zákonná úprava nevztahuje pro členy statutárních orgánů společností osobních, souvisí dle mého názoru jednak s tím, že u veřejných obchodních společností a komanditních společností není uzákoněn zákaz zásahů do obchodního vedení a jednak také se skutečností, že členové statutárních orgánů osobních společností jsou zásadně také členy nejvyšších orgánů, tudíž by si pokyn v jisté nadsázce žádali sami od sebe.

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016.

⁸⁰ DVOŘÁK, Tomáš k § 212. In ŠVESTKA, Jiří a kol., *Občanský zákoník: Komentář*, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019.

Nejvyšším orgánem v SRO i AS je valná hromada, eventuelně v případě jednočlenné společnosti pak jediný společník či jediný akcionář, jenž vykonává funkci nejvyššího orgánu. Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, obchodní vedení je svěřeno v jednotlivých formách kapitálových obchodních korporací jednatelem či jednatelům, představenstvu či správní radě. Možnost nechat ovlivnit rozhodnutí spadající do obchodního vedení někým jiným, než členem těchto statutárních orgánů pomocí žádosti o pokyn tudíž představuje první ze dvou zákonem dovolených výjimek. Dochází zde k prolomení zákazu udílet členům statutárních orgánů kapitálových společností v oblasti obchodního vedení pokyny.⁸¹ Tuto ustanovením § 51 odst. 2 ZOK zakotvenou cestu, budou členové statutárních orgánů využívat především v první řadě v případech, kdy mají dojít k závažnému rozhodnutí týkajícímu se oblasti obchodního vedení, jenž může společnost významným způsobem ovlivnit a jenž by mělo z tohoto důvodu posouzeno nejvyšším orgánem.⁸²

4.2.1 Kdo může pokyn požadovat

Při zodpovídání otázky, kdo může požadovat udělení pokynu, nám vyvstávají dvě možnosti, za prvé člen statutárního orgánu a za druhé statutární orgán jako celek. Dle Štenglové někteří autoři dovozují závěr o nutnosti rozhodnutí statutárního orgánu jako celku o žádosti o pokyn ze znění ustanovení § 152 odst. 1 OZ. Předmětné ustanovení stanoví, že orgány právnické osoby mohou být individuální, jsou-li tvořeny jedním členem nebo kolegiální, jsou-li tvořeny více členy.⁸³ Na toto ustanovení pak totiž dále navazuje § 156 OZ který říká, že v případě, že je orgán kolektivní, rozhoduje o záležitostech právnické osoby ve sboru. Usnášeníschopný je orgán v případě v případě přítomnosti či jiné účasti většiny členů. K rozhodnutí je pak potřebná většina zúčastněných členů. Rozhodnutí, jestli požádat či nepožádat o udělení pokynu k obchodnímu vedení, spadá dle Štenglové do samotného obchodního vedení, o němž dle § 195 ZOK, § 435 odst. 2 ZOK, § 456 odst. 2 ZOK rozhoduje statutární orgán, přičemž ten je orgánem kolektivním. Proto má, jak už bylo řečeno, rozhodovat ve sboru. Tento názor zastával i P. Šuk.⁸⁴ Ač se tato argumentace může zdát smysluplná, přikláním se k tomu, že je v tomto případě nutno nechat se vést jazykovým výkladem ustanovení § 51 odst. 2 ZOK, který dává možnost požadovat pokyn k obchodnímu vedení po valné hromadě každému jednomu členu

⁸¹ LASÁK, Jan k § 51. In LASÁK, Jan a kol., *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

⁸² ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*. Sborník Karlovarské právnické dny, 2014, č. 22. 41 s.

⁸³ ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. 136, 137 s.

⁸⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil k § 51. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 163 s.

statutárnímu orgánu, a nikoli statutárnímu orgánu jako celku. Ke stejnému závěru bychom došli i za pomoci výkladu hledícího smyslu a účelu zákona. Účelem toho, aby měl jednotlivý člen statutárního orgánu diskutovanou pravomoc, může být také umožnění tomuto členovi zvrátit rozhodnutí orgánu, jehož je členem, a o němž nehlasoval, za pomoci požadavku o pokyn nejvyššímu orgánu, jelikož je přesvědčen, že by rozhodnutí mohlo vést k následné újmě společnosti.⁸⁵

Naopak s téměř žádnými pochybnostmi lze podle mého názoru dovodit oprávnění člena statutárního orgánu požadovat od nejvyššího orgánu pokyn, týkající se oblasti, ve které mu byl svěřen výkon v rámci rozdělení působnosti mezi členy statutárního orgánu tak, jak to předpokládá § 156 odst. 2 OZ.

Dále také podotýkám, že nezávisle na předchozí debatě je nepochybné, že žádost o pokyn může v každém případě na základě svého rozhodnutí, podat statutární orgán jako celek. V této souvislosti by pak ale mohla vyvstat otázka týkající se potřebné většiny k přijetí takového rozhodnutí. Na tuto otázku bych v návaznosti na předchozí učiněné závěry nastínila odpověď takovou, že nebude zapotřebí usnášeníschopnosti a potřebné většiny pro rozhodnutí tak, jak ji požaduje § 156 odst. 1 ZOK. Poté by se však podle mého soudu již nejednalo o rozhodnutí statutárního orgánu jako celku, nýbrž o rozhodnutí kladně hlasujících jednotlivých členů tohoto orgánu, jelikož by rozhodnutí statutárního orgánu o žádosti o pokyn bylo přijato bez zákonem vyžadované usnášeníschopnosti a většiny.

4.3 Formulace žádosti o pokyn a péče řádného hospodáře člena statutárního orgánu

Ustanovení § 51 odst. 2 ZOK, které zakotvuje možnost žádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení, neopomíná také upozornění, že v rámci žádosti o pokyn není dotčena péče řádného hospodáře.

V návaznosti na výklad a použití ustanovení může vyvstat otázka ohledně kvantitativního i kvalitativního rozsahu dodržování péče řádného hospodáře v rámci požadování a přijímání pokynů k obchodnímu vedení. Jinými slovy, otázka kvality péče členů statutárních orgánů, která je vyžadována a jestli jsou na ni při plnění pokynů sníženy požadavky, a dále tedy kdy je nutno standart péče dodržovat.

⁸⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*. Sborník Karlovarské právnické dny, 2014, č. 22. 38 s.

4.3.1 Kdy je nutno péči řádného hospodáře zachovávat

Otázka kvantitativního rozsahu se může zdát sporná v ohledu stanovení, ve kterých momentech je nutno péči řádného hospodáře zachovávat. Tuto otázku řešil i Nejvyšší soud, který ve svém rozsudku ujasňoval pochybnost spočívající v dilematu, zda lze posuzovat porušení povinnosti člena představenstva jednat s péčí řádného hospodáře izolovaně, bez ohledu na jednání těchto členů před konáním valné hromady, a také před schválením pokynů představenstvu touto valnou hromadou. Nejvyšší soud dovodil, že jednání členů představenstva takto odděleně posuzovat nelze. Tito členové *jsou povinni postupovat s požadavkem péče řádného hospodáře již při svolávání valné hromady, při formulování návrhu usnesení, jež má valná hromada přijmout, jakož i při poskytování všech relevantních informací akcionářům tak, aby mohli na valné hromadě rozhodnout s dostatečnou znalostí věci a při vědomí výhod, nevýhod a rizik spojených s představenstvem navrhovaným usnesením valné hromady*⁸⁶ ve věci udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení představenstvu. Dodávám, že ač se v rozhodnutí jednalo pouze o AS, jistě lze analogicky dovodit stejnou odpověď i pro SRO.

Člen statutárního orgánu musí požadavek jednat s péčí řádného hospodáře naplňovat i při požadování pokynu týkajícího se obchodního vedení. Z toho vyplývají podmínky formulace žádosti o pokyn k obchodnímu vedení vůči valné hromadě. Člen statutárního orgánu není oprávněn žádat o zcela obecný a široký pokyn, k udělení směru dalšího fungování a vývoje obchodní činnosti dané obchodní korporace. Pokud by k žádosti o takový pokyn došlo, přenášel by tím de facto člen statutárního orgánu působnost rozhodovat o obchodním vedení na valnou hromadu.⁸⁷ Role statutárního orgánu by v takovém případě představovala v podstatě pouhé zprostředkování vůle společníků a jejich následné zastoupení při realizaci jimi požadovaných úkolů. Naopak je třeba žádost pokyn koncipovat tak, aby se jednalo o předložení dvou či více specifikovaných a popsanych možností, které jsou ve svém důsledku srovnatelnými variantami řešení vyvstálé otázky v oblasti rozhodnutí o obchodním vedení.⁸⁸ Správný a souladný postup s § 51 odst. 2 ZOK tudíž bude znamenat, že se jednatel obrátí na valnou hromadu s požadavkem o pokyn, který bude konkrétně formulovaný. Konkrétně bude třeba v dané situaci svolat za účelem rozhodnutí o pokynu k obchodnímu vedení valnou hromadu a zařadit tuto otázku na pořad jejího jednání. Součástí pozvánky na valnou hromadu by přitom měl být obsažen samotný

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016.

⁸⁷ ZVÁRA, Michael. *Udílání pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu*. Obchodněprávní revue, 2019, č. 4. 85-90 s.

⁸⁸ LASÁK, Jan k § 51. In LASÁK, Jan a kol., *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

požadavek k udělení pokynu k obchodnímu vedení.⁸⁹ Zdůrazňuji, že tomuto požadavku by dále neměl chybět náležitý rozbor důvodů, proč vlastně člen statutárního orgánu valnou hromadu o pokyn žádá.⁹⁰ To v praxi nejčastěji znamená, že si předem zjistí všechny relevantní okolnosti o možnostech různých rozhodnutí v dané otázce obchodního vedení.

Pro konkretizaci si uveďme příklad, ve kterém by již výše jako příklad uváděná fiktivní společnost SRO zrovna si vybírala svého dodavatele látek a jiných materiálů pro výrobu sportovního oblečení. Toto rozhodnutí nepochybně spadá pod obchodní vedení, a tedy o něm bude rozhodovat, jelikož se jedná o SRO, její jednatel. Tento fiktivní jednatel si předem zjistí informace o dostupných dodavatelích, posoudí údaje o jejich solventnosti, vyhodnotí výhody a rizika spolupráce s každým z nich. Poté zúží jejich výběr například na dva nejvhodnější. Jednatel musí být v rámci zachování péče řádného hospodáře přesvědčen, že spolupráce s každým z nich bude pro společnost výhodná. V tomto momentě záleží pouze na volbě z těchto dvou možností. Jednatel může v této situaci rozhodnout, že požádá o pokyn k obchodnímu vedení nejvyšší orgán své společnosti. Podrobně proto valné hromadě představí oba v potaz přicházející dodavatele. Vysvětlí společníkům, že první z nich nabízí své látky a materiály velice levně, avšak jejich kvalita je není bezchybná. Látky a materiály druhého z dodavatelů jsou naopak skvělé kvality, avšak cena, za kterou je nabízí, je podstatně vyšší. Jako součást požadavku o pokyn by mohl jednatel ideálně připojit také jisté vysvětlení, proč o výběru konkrétního dodavatele nerozhodne bez dalšího sám a proč žádá tímto způsobem o asistenci všech společníků. Jako důvod může uvést například svou vlastní nerozhodnost ve finální volbě. Zároveň by měl jednatel být schopen v rámci valné hromady odpovědět na všechny možné vyvstanuvší dotazy společníků.

4.3.2 Kvalita péče řádného hospodáře při žádosti o pokyn

Dále ve směru zkoumání kvalitativního rozsahu péče řádného hospodáře při postupu udílení pokynu k obchodnímu vedení je z hlediska různých situací jednání členů statutárních orgánů důležité zkoumat to, k čemu má pokyn, o který si člen statutárního orgánu žádá, vést. Žádost o pokyn obecně nesmí být formulována tak, aby pokyn, který bude na základě něj udělen, v konečném důsledku směřoval k neodůvodněné újmě pro společnost.⁹¹ To může být například žádost o pokyn, jenž by byl v rozporu se zákonem. Jako příklad lze uvést, že by se jednatel naší fiktivní SRO společníků v rámci valné hromady dotazoval, zda má dodavatelům

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 5. 2019, sp. zn. 14 Cmo 244/2018.

⁹¹ ZVÁRA, Michael. *Udílení pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu*. Obchodněprávní revue, 2019, č. 4. 85-90 s.

v rámci vyjednávání o ceně vyhrožovat za účelem dosažení co možná nejnižší ceny. Upozorňuji, že takovýto dotaz by byl v rozporu s péčí řádného hospodáře i přesto, že by při případném obdržení kladné odpovědi na tento dotaz, spočívající v pokynu k užití taktiky vyhrožování dodavatelům za účelem docílení nízké ceny, mohlo být na první pohled pro společnost výhodné.⁹² Dále žádost nesmí směřovat k pokynu, který ač není v rozporu se zákonem, vede k porušení péče řádného hospodáře. Jako příklad lze uvést situaci, kdy si jednatel žádá o pokyn k uzavření smlouvy s jedním z dodavatelů, avšak obě tyto nabídky jsou již od počátku pro společnost výrazně nevýhodné. Již žádostí o takovýto pokyn se jednatel dostává do rozporu s péčí řádného hospodáře.⁹³

Pokud by jednatel postupoval v souladu se všemi výše navrženými poznatky, dalo by se označit jeho jednání za výkon funkce s péčí řádného hospodáře. Naopak by s péčí řádného hospodáře nejednal, pokud by si v nastíněném příkladu vyžádal od valné hromady rovnou pokyn spočívající v obecně položeném dotazu, s kým má navázat obchodní kontakty za účelem výroby oblečení. Navíc by bylo možno z takového jednání vyvodit i jeho nekompetentnost či neschopnost k výkonu činnosti jednatele na konkrétním místě. Dokonce by pak správně v takovém případě měl v souladu s § 159 odst. 1 OZ jednatel vyvodit pro sebe důsledky⁹⁴. To by konkrétně mohlo také znamenat například jeho odstoupení z funkce jednatele, či alespoň informování o tomto vzniklém problému valnou hromadu za současné žádosti o pomoc prostřednictvím jmenování dalšího jednatele s lepšími kvalifikacemi.

4.4 Závaznost pokynů k obchodnímu vedení

U závaznosti pokynů k obchodnímu vedení bude třeba hned zpočátku zkoumat, jestli se jedná o pokyn vyžádaný či nevyžádaný. Pokud jde o pokyn nevyžádaný, jedná se o takový pokyn, který byl udělen v rozporu se zákonným zákazem pokynů statutárním orgánům k náležitým do obchodního vedení, a proto nebude pro statutární orgán závazný. Tyto pokyny však přesto mohou být ze strany statutárního orgánu vzaty v potaz, a to v podobě doporučení či rady.⁹⁵ Není tudíž vyloučeno, že vůle valné hromady k určitému jednání v rámci obchodního vedení bude naplněna.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil k § 51. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 163 s.

⁹⁵ Tamtéž.

Vzhledem k pokynům vyžádaným, je odpověď komplikovanější, jelikož zákon výslovně povinnost statutárního orgánu řídit se obdrženým pokynem nezakotvuje. V této otázce bude třeba rozlišovat mezi tím, zda skutečně nejvyšší orgán rozhodl na základě žádosti o pokyn, anebo rozhodl nad její rámec. Ve světle modelového příkladu fiktivní společnosti SRO pojednávajícím o jednatele vyžadujícím pokyn k volbě mezi dvěma dodavateli, si můžeme tuto situaci vysvětlit tak, že o pokyn nad rámec žádosti tohoto jednatele by se jednalo v případě, kdy by valná hromada vydala rozhodnutí, že má jednatel uzavřít smlouvu s dodavatelem úplně jiným. Dodavatelem, který je třetí osobou. Ač by mohl být tento dodavatel rovněž vhodný, nejednalo by se o jednu z jednatelem nabízených možností. V takové situaci by tak nedošlo k rozhodnutí v oblasti vymezené žádostí o pokyn, a tudíž ani k přesunu oprávnění rozhodnout.

Naopak tomu bude v případě, kdy valná hromada rozhodne v rámci jí navržených možností. V našem modelovém příkladě tedy valná hromada vybere například dodavatele s dražšími a kvalitnějšími látkami. Tím, že si jednatel⁹⁶ v oblasti své kompetence rozhodování o obchodním vedení společnosti vyžádal pokyn, došlo k přenosu oprávnění rozhodnout o této otázce na valnou hromadu, a to zákonem předpokládaným a dovoleným způsobem. Je možné podotknout, že se bude jednat o *ad hoc* způsob založení působnosti valné hromady v oblasti dané žádosti o pokyn.⁹⁷ Zároveň také statutární orgán odnímá oprávnění právo rozhodnout v dané otázce sám sobě. V takovémto případě je nepochybně nutné se pokynem řídit, a proto jej vnímat jako závazný.⁹⁸ Štenglová k tomu navíc uvádí, že by jiný výklad ani nedával rozumný smysl, jelikož není logické, aby zákon upravoval postup, který by byl v případě poskytnutého pokynu pouze nezávazným. Lasák k závěru o závaznosti dodává, že pokud by člen statutárního orgánu požádal o pokyn k obchodnímu vedení a tento by následně bez vážného důvodu neprovedl, mohlo by být pochybné, zda vůbec jedná v souladu s požadavky dobré víry a nezbytné loajality.

Jako nezávazný můžeme označit pokyn, který bude neurčitý či nesrozumitelný a případně také takový, který zavazuje člena statutárního orgánu k nemožnému plnění.⁹⁹ Za nezávazný

⁹⁶ Nebo člen představenstva či správní rady.

⁹⁷ BALÝOVÁ, Lucie. *Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace*. Obchodněprávní revue, 2014, č. 7-8. 212-215 s.

⁹⁸ Shodně ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil. In ŠTENGLOVÁ, Ivana kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání... 163 s.; ZVÁRA, Michael. *Udílání pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu*... 85-90 s.; ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*...37-47 s.; LASÁK, Jan k § 51. In LASÁK, Jan a kol., *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*...

⁹⁹ LASÁK, Jan k § 51. In LASÁK, Jan a kol., *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

bude nutno považovat také pokyn který nabádá k porušení zákonných pravidel.¹⁰⁰ Pokyn, jenž byl udělen na základě žádosti, v rámci které člen statutárního orgánu porušil péči řádného hospodáře tak, jak bylo popisováno v předchozí kapitole, bude z logiky věci také nezávazný.¹⁰¹ V opačném případě by totiž bylo ve svém důsledku uškozeno společnosti, která by uposlechnutím pro ni nevhodného pokynu strádala. K podobnému závěru dojdeme i v případě, kdy od doby uložení pokynu dojde k významné změně situace v tom smyslu, že splnění uděleného pokynu bude v tomto čase pro společnost již nevýhodné. Ač se tomu stalo až následně, jedná se o pokyn, jehož splněním by členové statutárního orgánu porušovali péči řádného hospodáře.¹⁰² V takovéto situaci by si měl člen statutárního orgánu buď požádat o pokyn nový anebo jednat podle svého nejlepšího úsudku sám. Při využití druhé možnosti by dle mého názoru měl však valnou hromadu v rámci jednání v rámci péče řádného hospodáře minimálně upozornit na změnu okolností a jeho rozhodnutí neřídit se jimi uděleným pokynem.

Otázkou zůstává, zda jsou vázáni pokynem i členové, kteří o pokyn nežádali. Popřípadě v situaci, kdy o pokyn žádal statutárním rozhodnutím jako celek, avšak daný člen pro podání žádosti nehlasoval. Štenglová je přesvědčena, že pokynem budou vázáni členové všichni. Vychází přitom ze obdobných argumentů, kterými odůvodňuje závěr o možnosti jediného člena statutárního orgánu požadovat pokyn k obchodnímu vedení. Těmi jsou závažnost rozhodnutí se schopností ovlivnit společnost, o němž z tohoto důvodu rozhodovala valná hromada, a dále také možnost nejvyššího orgánu zvrátit nesprávné rozhodnutí orgánu statutárního.¹⁰³

Jen na okraj dodávám, že pokyny týkající se strategického a koncepčního vedení jsou pro statutární orgán závazné, a proto se jimi musí řídit.¹⁰⁴

4.5 Péče řádného hospodáře při plnění pokynu

V případě, kdy statutární orgán plní závazný pokyn obdrženy na základě své předchozí žádosti, je i při tomto výkonu tento orgán stále povinen dodržovat péči řádného hospodáře. Této povinnosti není zbaven, jak již bylo zmíněno, na základě zmínky v § 51 odst. 2 ZOK. Člen statutárního orgánu však nebude odpovědný za volbu příslušné varianty řešení v dané otázce

¹⁰⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání... s. 138; LASÁK, Jan. In LASÁK, Jan. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*... 430 s.

¹⁰¹ ZVÁRA, Michael. *Udílání pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu*. Obchodněprávní revue, 2019, č. 4. 85-90 s.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*... 37-47 s.

¹⁰⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana. In DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. 474 s.

spadající pod obchodní vedení.¹⁰⁵ To znamená, že při provedení vyžádaného pokynu je statutární orgán vůči společnosti zproštěn odpovědnosti i v případě, kdy se zvolený postup ukáže být nevýhodný. Je tomu tak proto, že jednalo o postup obchodního vedení zvolený valnou hromadou.¹⁰⁶

Mám za to, že zmíněné řešení koresponduje s pravidlem podnikatelského úsudku. Podle tohoto pravidla při podnikatelském rozhodování má jednající členové statutárního mít k dispozici dostatečné množství informací a musí jednat v obhajitelném zájmu korporace při současném dodržování povinnosti loajality.¹⁰⁷ U pokynu k obchodnímu vedení jde nepochybně o podnikatelské rozhodnutí. Požadavek informovanosti se projevuje v požadavku na správnou formulaci žádosti o pokyn a zjištění si dostatku okolností k otázce, kterou valné hromadě člen statutárního orgánu předkládá. Nutnost jednat v obhajitelném zájmu korporace se projevuje například tím, že nelze žádat o pokyn, který by byl pro společnost nevýhodný. A konečně loajalita, která se za splnění předešlých podmínek spíše předpokládá, může ku příkladu spočívat v tom, že člen statutárního orgánu valné hromadě nepředloží možnost, která by současně byla extrémně zvýhodňující pro jejího největšího konkurenta. Za splnění všech těchto podmínek statutární orgán nebude odpovědný za škodlivý následek rozhodnutí, pokud rozhodnutí byla přijata s dostatečnými a spolehlivými informacemi a současně v dobré víře výhodnosti pro danou společnost.¹⁰⁸ Rozdíl zde bude představovat pouze skutečnost, že oprávněnost k rozhodnutí ve věci obchodního vedení byla přenesena na valnou hromadu.

Co se týče zproštění odpovědnosti člena statutárního orgánu vůči třetím osobám, tedy například věřitelům společnosti, dovozuje Zvára, že jí zproštěn není.¹⁰⁹ Odůvodňuje to tím, že pokyn ze strany valné hromady mohl vzejít pouze z přechozí jednatelem¹¹⁰ položené žádosti o pokyn, a nikoli ze samovolné iniciativy valné hromady.

¹⁰⁵ LASÁK, Jan k § 51. In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář...*

¹⁰⁶ ZVÁRA, Michael. *Udílění pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu...* 85-90 s.

¹⁰⁷ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva...* 96 s.

¹⁰⁸ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva...* 95 s.

¹⁰⁹ ZVÁRA, Michael. *Udílění pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu...* 85-90 s.

¹¹⁰ Nebo členem představenstva či správní rady.

5 Pokyny k obchodnímu vedení v rámci podnikatelských seskupení

Kapitálové společnosti se v dnešní době často sdružují a propojují do větších hospodářských celků.¹¹¹ Jedná se o *sítě vzájemně propojených ekonomických entit*.¹¹² V rámci těchto propojení pak dochází prostřednictvím koordinovaného řízení k zásahům do vnitřních poměrů zapojených obchodních společností, včetně oblasti obchodního vedení.¹¹³ Přesto však zapojené obchodní společnosti zůstávají z formálně právního hlediska samostatné právnické osoby.¹¹⁴ Právní úprava v ZOK nazývá tato propojení podnikatelskými seskupeními a snaží se na jejich existenci náležitě reagovat. K tomu dochází zejména tak, že poskytuje ochranu ovládaným obchodním společnostem, jejich společníkům a členům jejich orgánů.¹¹⁵ Nejvýznamnější ochrana se projevuje především tím, že zákon ukládá ovládající osobě povinnosti reparační povahy, jejichž cílem je kompenzovat újmu způsobenou jí ovládané obchodní korporaci.¹¹⁶ Podnikatelská seskupení jsou v ZOK členěna podle míry vlivu ovládajících osob na tři stupně.¹¹⁷ Těmito stupni jsou ovlivnění, ovládání a koncern¹¹⁸. Jelikož se tato práce věnuje pokynům k obchodnímu vedení, bude postupně v rámci všech tří stupňů zkoumána míra ovlivnění včetně možnosti, případném způsobu a závaznosti pokynů udělených vlivnou, ovládající, a především řídicí osobou.

5.1 Pokyny v rámci ovlivnění

Při zkoumání pokynů v prvním a druhém stupni podnikatelského seskupení je třeba mít na paměti, že zákon pojem pokyn u úpravy ovlivnění a ovládání nepoužívá, a tudíž u něj ani neaprobujeme výjimku z obecně platného zákazu udílet členům statutárních orgánů kapitálových společností pokyny týkající se obchodního vedení. Co se však týče například společníků, u těch budou hranice přijímání pokynů a z nich vzešlá případná odpovědnost za újmu vymezena pouze linií zachovávání loajality vůči společnosti. Ta je zakotvena v § 212 OZ, který stanovuje, že

¹¹¹ ONDREJOVÁ, Dana, *Nástin obchodního práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. 164 s.

¹¹² POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva*... 155 s.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ ONDREJOVÁ, Dana, *Nástin obchodního práva*... 164 s.

¹¹⁵ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Meritum Obchodní korporace a nekalá soutěž*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 636 s.

¹¹⁶ ČERNÁ, Stanislava. In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 233-238 s.

¹¹⁷ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Meritum Obchodní korporace a nekalá soutěž*... 207 s.

¹¹⁸ Někteří autoři, např. Černá, ovlivnění nepovažují za stupeň podnikatelského seskupení. Ovládání a koncern považují pouze za vyšší, kvalifikovanou formu ovlivnění.

člen korporace je zavázán chovat se vůči ní čestně a zachovávat její vnitřní řád. Ovlivnění i ovládání může probíhat nejrůznějšími způsoby. Zároveň je třeba z mého pohledu zkoumat míru intenzity ovlivnění, abychom mohli některému způsobu přiřknout označení pokyn. Dále pak je třeba podotknout, že ač v praxi bude nejčastěji ovlivněním zasahováno do oblasti obchodního vedení, nejde o jedinou vnitřní záležitost obchodní korporace, do které může vlivná osoba zasahovat. Tato práce však cílí primárně k popisu pokynů k obchodnímu vedení a také k na ně navazujícímu zkoumání důsledků odpovědnosti za újmu způsobenou splněním pokynem ze strany vlivné i ovlivněné osoby.

Ovlivnění se v prvním stupni podnikatelského seskupení může odehrávat prostřednictvím faktických neformálních sdělení, například ústním pokynem, a dále i více formálními písemnými doporučeními k určitému postupu.¹¹⁹ K ovlivnění může docházet také na základě smluvních ujednání nebo za pomoci tzv. dvojíých případně vícenásobných mandátů, kdy určitá osoba je zaměstnancem či členem statutárního orgánu vlivné osoby a zároveň členem statutárního orgánu ovlivněné osoby.¹²⁰ Skutková podstata ovlivnění může být naplněna i jednorázově. Není proto zapotřebí, aby ovlivnění vykazovalo dlouhodobý charakter, jako je tomu u dvou vyšších stupňů podnikatelského seskupení.¹²¹ Důležitým prvkem je, že skutková podstata ovlivnění je naplněna jen v tom případě, kdy ovlivněná pokyn či příkaz skutečně vykoná. Jinými slovy že se její jednání změní na základě ovlivnění ze strany vlivné osoby. Změna přitom může spočívat jak v jednání, tak i ve zdržení se určitého jednání, které by jinak vykonala.¹²² Druhým důležitým prvkem je pak vznik újmy na straně vlivné osoby, přičemž tato újma musí mít původ v ovlivnění. Újma, která může mít dle § 3 odst. 2 ZOK charakter jak majetkový, tak nemajetkový, musí vzniknout v důsledku splnění pokynu ze strany vlivné osoby. Její vznik musí tudíž naplňovat podmínku *condictio sine qua non*. Nelze si odmyslet ovlivnění, aniž by současně neodpadla také újma. Současně nepostačí například pouhé naklonění ovlivněné osoby k určitému řešení, ale naopak musí jít o ovlivnění rozhodujícím a významným způsobem.¹²³ Uvedenou podmínku je třeba důsledně posuzovat, jelikož důsledkem vzniku újmy při ovlivnění je vznik povinnosti k její náhradě ze strany vlivné osoby.

¹¹⁹ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva*... 156 s.

¹²⁰ ČERNÁ, Stanislava. In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací*... 233-238 s.

¹²¹ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva*... 156 s.

¹²² POKORNÁ, Jarmila a kol. *Meritum Obchodní korporace a nekalá soutěž*... 208 s.

¹²³ DOLEŽIL, Tomáš k § 71. In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

5.1.1 Důsledky pro vlivnou osobu při vzniku újmy při ovlivnění

Exkulpace je podle znění § 71 odst. 1 ZOK možná za splnění předpokladu, že vlivná osoba mohla při svém ovlivnění *v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby*. Tímto způsobem zákon chrání ovlivněnou osobu před nepříznivými následky vzniku újmy a zároveň motivuje vlivnou osobu k uplatňování vlivu způsobem pro ovlivněnou obchodní korporaci co možná nejvíce pozitivním.¹²⁴ Jedná se obdobný způsob vyvinění, jako je obsažen v pravidle o podnikatelském úsudku.¹²⁵ Opět tudíž v tomto případě nejde o odpovědnost za výsledek, ale o odpovědnost za řádné provedení. Vlivná osoba musí *prokazovat, že jednala v dobré víře, tedy že měla legitimní důvody očekávat, že její jednání je adekvátní k účelu, který byl sledován, a že je prosto zvýhodnění (largo sensu) vlastního zájmu, a současně, že je rozumné ve vazbě na předpoklad zájmu korporace*.¹²⁶ Vlivná osoba nahradí i újmu, která v této souvislosti vznikla společníkům ovlivněné osoby. K tomu je povinna v případě, pokud neuhradí způsobenou újmu obchodní korporaci, a to nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, anebo v jiné dohodnuté přiměřené lhůtě.¹²⁷

Pokud je prokázána příčinná souvislost mezi neschopností uhradit dluh a újmou způsobenou obchodní korporaci, jenž má původ v ovlivnění, přináší s sebou tato zákonná úprava projev principu prolomení hranice korporační právní odpovědnosti. Pomocí tohoto způsobu zákonného ručení jsou chráněni věřitelé ovlivněné obchodní korporace. Tento princip je v doktríně některých zahraničních zemí nazýván „*piercing the corporate veil*“, jelikož zde dochází k prolomení majetkoprávní samostatnosti právnické osoby její oddělenosti od společníků majících v ní svůj podíl.¹²⁸ Vlivná osoba se tak stává ručitelem věřitelů ovlivněné obchodní korporace vzhledem k těm dluhům, které ovlivněná osoba není v důsledku ovlivnění schopna zcela nebo zčásti uhradit.¹²⁹

5.1.2 Důsledky pro člena statutárního orgánu ovlivněné osoby při ovlivnění

Je-li jednání člena voleného orgánu ovlivněno chováním jiné osoby, například pokud člen statutárního orgánu hodlá v důsledku ovlivnění změnit některé jednání v rámci obchodního vedení, je tento člen povinen o dané skutečnosti bez zbytečného odkladu informovat orgán, jehož je členem a také kontrolní orgán, byl-li zřízen. Pokud zřízen nebyl, informuje nejvyšší

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr k § 71. In ŠTENGLOVÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. 199 s.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ § 71 odst. 2 ZOK

¹²⁸ ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací*...248-249 s.

¹²⁹ § 71 odst. 3 ZOK

orgán společnosti. Na základě této informace může být členu statutárního orgánu následně na vymezenou dobu pozastaven výkon jeho funkce.¹³⁰ Obdobný postup nastává také v situaci, kdy člen voleného orgánu hodlá za obchodní korporaci uzavřít smlouvu s osobou jím ovlivněnou.¹³¹ Důvodová zpráva uvádí, že informační povinnost je z povahy věci dána pouze tehdy, pokud si je ovlivněná osoba (potažmo její statutární orgán) vědoma, že má smluvně jednat s osobou s některou osob ovlivněných stejnou osobou vlivnou či přímo s osobou vlivnou. Celý tento postup odůvodňuje existencí zvláště vysokého rizika, že dojde k poškození ovlivněné obchodní korporace.¹³² Nejvyšší orgán má pak podle § 56 odst. 2 ZOK možnost uzavření podezřelé smlouvy zakázat. Zmíněný postup se uplatní také u druhého stupně podnikatelského seskupení, nikoliv však již u koncernu.

5.1.3 Odpovědnost člena statutárního orgánu při ovlivnění

Člen statutárního orgánu ovlivněné osoby není zbaven odpovědnosti jednat s péčí řádného hospodáře s poukazem na existenci ovlivnění.¹³³ Naopak odpovědnost statutárních orgánů představuje pro ovlivněnou osobu základní nástroj ochrany. Jelikož statutární orgány rozhodují o obchodním vedení společnosti, ovlivnění nejčastěji směřuje právě na ně. Členové statutárního orgánu musí i v případě, že na obchodní korporaci někdo uplatňuje vliv, jednat vůči „své“ obchodní korporaci loajálně a s řádnou péčí.¹³⁴ Budou odpovídat za újmu způsobenou ovlivněním dle pravidel porušení péče řádného hospodáře.¹³⁵ V případě, že vznikne obchodní korporaci újma v důsledku uposlechnutí pokynů k obchodnímu vedení, budou členové statutárního orgánu ovlivněné osoby odpovědni za jejich realizaci společně a nerozdílně vedle vlivné osoby.¹³⁶

5.2 Pokyny v rámci ovládání

Vzhledem k tomu, že ovládání v sobě v důsledku kaskádovité úpravy podnikatelským seskupení¹³⁷ nese i prvek ovlivnění, nebudou se úvahy o pokynech, odpovědnosti statutárních orgánů ovládané osoby ani důsledcích ovládání pro statutární orgány zásadně lišit od závěrů učiněných v rámci kapitoly o ovlivnění. Jak již bylo uvedeno výše, rozdílem je, že vliv v rámci

¹³⁰ § 76 ZOK ve spojení s § 54 ZOK.

¹³¹ § 55 ZOK

¹³² Vláda: Důvodová zpráva k zák. č. 33/2020 Sb...

¹³³ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Meritum Obchodní korporace a nekalá soutěž...* 208 s

¹³⁴ ČERNÁ, Stanislava In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací...* 248-249 s.

¹³⁵ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva...* 158 s.

¹³⁶ Tamtéž, 168 s.

¹³⁷ Ke kaskádovité úpravě viz například POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva...* 155 s.

ovládání má dlouhodobější a intenzivnější charakter. Pokud jde o újmu způsobenou ovládáním, platí zde totožná pravidla jako v případě ovlivnění. Na rozdíl od ovlivnění však zákon navíc od pravidel pro ovlivnění upravuje také tzv. právo odkupu¹³⁸ a povinnost statutárního orgánu ovládané osoby vypracovat zprávu o vztazích.¹³⁹

5.3 Pokyny v rámci koncernu

5.3.1 Charakteristika koncernu

Koncern je nejvyšším stupněm podnikatelského seskupení. V rámci koncernu je v souladu s ustanovením § 79 ZOK jedna nebo více obchodních korporací podrobena jednotnému řízení ze strany jiné osoby. Osobu, jíž jsou ostatní obchodní korporace podřízeny, zákon nazývá osobou řídící. Řízené osoby společně s ní pak utvářejí koncernové seskupení. Definičním znakem koncernu je jednotné řízení.¹⁴⁰ Dle § 79 odst. 2 ZOK jde o *vliv řídící osoby na činnost řízené osoby sledující za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu*. Lze říct, že se jedná o koncepční a koordinované řízení, přičemž jednotná politika, v jejímž rámci je jednotné řízení vedeno, je tvořena souborem právních i neprávních nástrojů, jimiž je prosazován koncernový zájem.¹⁴¹ Vztah jednotného řízení může vznikat jak smluvně, tak fakticky a může probíhat přímým i nepřímým způsobem.¹⁴² V konkrétních způsobech se realizuje stejně jako u obou předešlých stupňů podnikatelských seskupení, tedy prostřednictvím formálních a neformálních sdělení, pokynů, písemných doporučení, smluvních ujednání, pomocí dvojitých případně vícenásobných mandátů či cestou formálních směrnic. Podstatné však v rámci koncernových seskupení je, aby pomocí těchto vyjmenovaných způsobů byla řízená společnost řízena dostatečně efektivně na to, aby bylo dostáno materiálního znaku jednotného řízení.¹⁴³

¹³⁸ Pokud v důsledku ovládání dojde k podstatné změně postavení společníků ovládané osoby či jinému podstatnému poškození jejich oprávněných zájmů a není kvůli tomu možné požadovat, aby společníci v ovládané osobě setrvali, mají oprávnění požadovat, aby ovládající osoba jejich podíl za přiměřenou cenu odkoupila.

¹³⁹ Je nutná vypracovat do 3 měsíců od skončení účetního období. Obsahem je například: struktura vztahů, úloha ovládané osoby ve struktuře vztahů, způsob a prostředky ovládání, přehled určitých jednání, přehled vzájemných smluv.

¹⁴⁰ DOLEŽIL, Tomáš k § 79. In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

¹⁴¹ ČERNÁ, Stanislava. *O variantách uspořádání podnikatelského seskupení*. In *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1/2015. 16 s.

¹⁴² POKORNÁ, Jarmila a kol. *Meritum Obchodní korporace a nekalá soutěž...* 213 s.

¹⁴³ ČERNÁ, Stanislava. *O variantách uspořádání podnikatelského seskupení*. In *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1/2015. 16 s.

Podle § 79 odst. 3 ZOK je nutno existenci koncernu jeho členy bez zbytečného odkladu uveřejnit na svých internetových stránkách. Tato koncernová deklarace má, tak jak uvádí § 72 ZOK, významné důsledky týkající se zproštění povinnosti hradit újmu vzniklou jednotným řízením ze strany řídicí osoby. V případě, že členové existenci koncernu nepřiznají, použije se pro náhradu újmy způsobené řízením stejného postupu jako u stupně ovlivnění a ovládání. Dále proto bude tato práce sledovat postupy při tzv. deklarovaném koncernu.

Ustanovení § 72 ZOK stanoví, že v případě vzniku újmy způsobené řízením v koncernu se pravidla o nahrazování újmy způsobené ovlivněním nepoužijí, pokud řídicí osoba v přiznaném koncernu prokáže, že předmětná újma vznikla v zájmu koncernu a byla nebo bude v rámci něj také vyrovnána. Klíčovým předpokladem pro zproštění povinnosti nahrazovat újmu způsobenou ovlivněním a povinnosti ručení za dluhy věřitelům, je tudíž v první řadě samotná existence koncernového seskupení.¹⁴⁴

Druhým materiálním znakem je skutečnost, že vznik újmy musí za znění novely ZOK 2020 sledovat zájem koncernu.¹⁴⁵ Tento zájem je znakem soudržnosti seskupení a vytváří rámec jednotné politiky koncernového seskupení.¹⁴⁶ Nejde o zájem řídicí osoby ani zájem osob řízených v rámci jednoho koncernu, nýbrž o zájem koncernu jako celku. Lze jej dovozovat ku příkladu z cílů, pro které byl koncern primárně vytvořen. Může jím být posílení konkurenceschopnosti seskupení, udržení zaměstnanosti či diverzifikace podnikatelského zaměření.¹⁴⁷ Jelikož si lze pojem zájem koncernu představit jako zájem na dlouhodobé a celkové prosperitě koncernu, je možné jej považovat za zájem společný pro všechny subjekty zúčastněné v koncernovém seskupení. Přesto však zájem koncernu může být v konkrétních případech protikladný od zájmu řízené společnosti. V důsledku toho je řízená osoba v konkrétních rozhodnutích často nucena svůj zájem potlačit.¹⁴⁸ Příkladem může být situace, kdy naše modelová SRO vyrábějící sportovní oblečení, je coby řízená osoba součástí koncernového seskupení. Je jí dán pokyn řídicí osoby, aby uzavřela smlouvu za nevýhodných podmínek s jinou řízenou společností v rámci daného koncernu. Například je nucena dodávat této společnosti své výrobky za výrobní cenu. Ač je splnění tohoto pokynu pro SRO na první

¹⁴⁴ DOLEŽIL, Tomáš k § 72 In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

¹⁴⁵ Dle § 72 odst. 2 ZOK ve znění platného do 31. 12. 2020 šlo o „zájem řídicí osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern“.

¹⁴⁶ ČERNÁ, Stanislava. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy...* 33-41 s.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ ČERNÁ, Stanislava. *O variantách uspořádání podnikatelského seskupení...* 16 s.

pohled poškozující, v rámci koncernu je musí jednat v zájmu na celkové stabilitě koncernu a upozadit v tomto rozhodnutí svůj okamžitý prospěch.

Jen na okraj dodávám, že možnost způsobení újmy není neomezená. Limitem je způsobení úpadku řízené osoby. V tomto případě se v souladu s § 72 odst. 3 ZOK pravidla o vyrovnání újmy nepoužijí.

Co se týče vyrovnání újmy, je zapotřebí aby bylo provedeno prostřednictvím přiměřeného protiplnění anebo jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu.¹⁴⁹ Důvodová zpráva uvádí, že pojem vyrovnání je otevřenou textací a nepředpokládá pouze sanace finanční. Sanací mohou být například také lepší dodavatelské podmínky ve vztazích v rámci koncernu.¹⁵⁰ Prokazatelné výhody si dle mého názoru lze představit například tak, že výše uvedená újma způsobená SRO vyrábějící sportovní oblečení pokynem uzavřít nevýhodnou smlouvu, bude kompenzována tím, že se této SRO díky uzavřené smlouvě otevře možnost jednodušeji expandovat s prodejem jejích výrobků do země, kde má společnost, s níž uzavírala nevýhodnou smlouvu, sídlo.

5.3.2 Pokyny k obchodnímu vedení v rámci koncernů

Zákonodárce umožňuje řídící osobě využívat svůj vliv na řízenou osobu prostřednictvím udílení pokynů k obchodnímu vedení, když v § 81 ZOK výslovně stanoví, že *orgán řídící osoby může udělovat orgánům řízené osoby pokyny týkající se obchodního vedení, jsou-li v zájmu koncernu*.¹⁵¹ Tato možnost zasahovat do obchodního vedení představuje hlavní právní důsledek existence koncernového seskupení a zároveň druhou výjimku z nedotknutelnosti obchodního vedení svěřeného statutárním orgánům kapitálových obchodních korporací. Zákon pomocí tohoto ustanovení zavádí oprávnění třetí osoby zasahovat zákonem aprobovaným způsobem do existence jiného samostatného subjektu, což vede k potlačení autonomie rozhodovací působnosti řízených osob v rámci koncernu.¹⁵² Jedná se o formu realizace vlivu. Podle pro účely stávající úpravy pozměněných slov Nejvyššího soudu, řídící osoba na základě vlastního rozhodnutí využívá svého vlivu na řízenou osobu při utváření její vůle působením zevnitř. Projevem tohoto vlivu pak dochází k uskutečnění právního jednání v intencích záměru řídící osoby.¹⁵² Výjimka zásahů do obchodního vedení prostřednictvím udílení pokynů k obchodnímu

¹⁴⁹ § 72 odst. 2 ZOK

¹⁵⁰ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), č. 90/2012 Dz.

¹⁵¹ HAVEL, Bohumil. *Povinnost poslušnosti jako složka fiduciární obligace (Závaznost pokynů v koncernu?)*. In CSACH, Kristián a Bohumil HAVEL. *Corporate governance společností s účastí státu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020.

¹⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3552/2009.

vedení přispívá k efektivní a zároveň legální možnosti řízení koncernů.¹⁵³ Stejně jako u pokynů v rámci ovlivnění a ovládání nezáleží na tom, zda budou udíleny formálně či neformálně. Z pokynu musí vyplývat komu je určen a k jakému jednání je jeho adresát veden.¹⁵⁴ Řídící osoba nicméně oprávnění udílet řízené osobě pokyny realizovat nemusí a je věcí jejího podnikatelského uvážení, pokud tak učiní.¹⁵⁵ Na druhou stranu, není zde zakotveno pravidlo obdobné tomu v § 51 odst. 2 ZOK, a řízená osoba tedy nemá právo udělení pokynů požadovat. Udílet a ani akceptovat nelze takové pokyny, které by odporovaly zákonu, dobrým mravům nebo stanovám.¹⁵⁶ Akceptovat nelze také pokyny, které by byly vzájemně rozporné. V takovéto situaci není zjevná vůle řídící osoby, a proto lze usuzovat, že pokyn udělen nebyl.¹⁵⁷

5.3.3 Kdo může pokyny udílet

Ustanovení § 190b odst. 1 obchodního zákoníku uváděl, že řídící osoba je oprávněna udílet pokyny statutárnímu orgánu řízené osoby. Za účinnosti ZOK však úprava v § 81 zní tak, že pokyny k obchodnímu vedení je oprávněn udílet orgán řídící osoby, a to orgánům řízené osoby. Tuto změnu vnímám jako poměrně problematickou hned z několika důvodů. První z nich se projevuje, pokud je řídící osobou osoba fyzická. Důvodová zpráva k novele ZOK 2020 navrhovala zpřesnit dikci tohoto ustanovení, jelikož řídící osobou může v souladu s ní být i osoba fyzická, u níž „orgán“ nepřichází v úvahu. Uvádí, že pokud by řídící osobou byla osoba právnická, bude možno dovodit bez dalšího, udílet bude právě orgán této osoby.¹⁵⁸ Z mého pohledu by proto původní dikce uvádějící jako subjekt, jenž je oprávněn udílet pokyny „řídící osobu“, vhodnější. Za druhý argument pro znění původní dikce považuji skutečnost, že v případě negativního dopadu ovlivnění, je nositelkou povinnosti nahradit či vyrovnat újmu řídící společnost, a nikoli její orgán. Jak k tomuto argumentu uvádí Černá, bylo zřejmě úmyslem zákonodárce zdůraznit, že řídící osoba je oprávněna dávat řízené osobě pokyny pouze na základě rozhodnutí svého orgánu.¹⁵⁹ Havel si odklon od původního znění § 190b obchodního zákoníku vysvětluje snahou zdůraznit, že pokyn má udílet pouze osoba, která je povinna jednat s péčí řádného hospodáře. Nejvyšší orgán, jehož členové tento standart dodržovat nemusí, tak

¹⁵³ DOLEŽIL, Tomáš k § 81. In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ HAVEL, Bohumil k § 81. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, 262 s.

¹⁵⁸ To vyplývá dle mého soudu jednak z pojetí právnické osoby jako fikce a jednak z generálního zmocnění v § 164 OZ.

¹⁵⁹ ČERNÁ, Stanislava. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*...33-41 s.

dle této úvahy pokyny udílet nemůže.¹⁶⁰ V tomto spatřuji třetí důvod nevhodného znění, že pokyn uděluje „orgán řídicí osoby“. Orgánem řídicí osoby je totiž nepochybně i orgán nejvyšší. Jeho členové však vázáni povinností jednat s péčí řádného hospodáře nejsou. Skutečnost, že nejvyšší orgán řídicí osoby nemůže být subjektem udílejícím pokyny, lze v tomto případě dovodit pouze výkladem.

Oproti tomu zůstává jasnou odpověď na otázku, kdo je adresátem pokynu. Dle znění § 81 ZOK je jím orgán řízené osoby. Jelikož pravomocí rozhodovat o obchodním vedení společnosti je nadán pouze orgán statutární, je tímto adresátem právě on. Nadto opět platí požadavek, aby pokyn přijímali pouze ty subjekty, které jsou pod povinností jednat s péčí řádného hospodáře.¹⁶¹

5.3.3 Odpovědnost členů statutárních orgánů řízené osoby v koncernech

V případě realizace pokynů bude třeba zkoumat, jaká je odpovědnost člena statutárního orgánu řízené osoby. Tato odpovědnost bude třeba zkoumat zásadně v případě, kdy je následkem realizace pokynu vznik újmy řízené obchodní korporace. Jinými slovy budeme zkoumat situace, kdy člen statutárního orgánu splnil nevýhodný pokyn řídicí osoby. Aby tento člen neodpovídal za újmu, která obchodní korporaci vznikla, musí být splněny dvě podmínky. První z nich je, že člen statutárního orgánu musel rozumně předpokládat, že plnění pokynu k obchodnímu vedení bylo v zájmu koncernu. Druhou podmínkou je, že tento člen rozumně předpokládal, že vzniklá újma bude v rámci koncernu v přiměřené době vyrovnána přiměřeným protiplněním či jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu.¹⁶² Situace, kdy členové statutárního orgánu nemohli vyrovnání újmy rozumně předpokládat může nastat například tehdy, pokud již dříve řídicí osoba nebyla schopna vzniklé újmy vyrovnávat.¹⁶³ Pokud nejsou obě podmínky kumulativně naplněny, je člen statutárního orgánu řízené osoby povinen takový pokyn odmítnout. V odborné literatuře jsou dvě výše zmíněné podmínky nazývány souslovím „požadavek rozumného předpokladu“.¹⁶⁴ Pravidla naplnění požadavku rozumného předpokladu se dle mého soudu, obdobně jako při odpovědnosti členů statutárních orgánů u plnění pokynů valné hromady, podobají pravidlům podnikatelského úsudku. Členové statutárního orgánu totiž opět nejsou povinni učinit veškerá opatření a obstarávat si veškeré relevantní informace související s dopady na řídicí osobu mající původ v řízení a v jednotlivých

¹⁶⁰ HAVEL, Bohumil k § 81. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 262 s.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² ČERNÁ, Stanislava. In ČERNÁ, Stanislava a kol. *Právo obchodních korporací...* 246-247 s.

¹⁶³ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva...* 169 s.

¹⁶⁴ DOLEŽIL, Tomáš k § 81. In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

pokynech řídící osoby. Je ovšem nutno, aby členové statutárních orgánů vynaložili rozumné úsilí při vytváření názoru a své rozhodnutí řádně zdokumentovali a podložili.¹⁶⁵ Jinými slovy, nejsou odpovědní za výsledek, nýbrž za řádný průběh rozhodovacího procesu.

Jak jsme již dovodili i u pokynů udílených v souladu s § 51 odst. 2 ZOK, člen statutárního orgánu je nepochybně povinen odmítnout také pokyn, který by vedl k porušení zákona, dobrých mravů nebo stanov, a to i tehdy, kdy by byl takovýto pokyn v zájmu koncernu nebo v zájmu „jeho“ korporace.¹⁶⁶ K tomu však Havel namítá, že splnění nezákonného pokynu nemusí vždy vést k porušení povinnosti řádného hospodáře a bude třeba posuzovat zda smysl a účel zákonné normy předurčuje jednání, jenž normu porušuje, k jeho neplatnosti.¹⁶⁷

5.3.4 Závaznost pokynu

Zákon výslovně o závaznosti pokynu k obchodnímu řízení ze strany řídící osoby vůči řízené osoby v koncernovém seskupení nehovoří. Na otázku závaznosti takového pokynu existují různé názory. Lasák skutečnost, že zákon o závaznosti nehovoří, vysvětluje tím, že se předpokládá, že řízená osoba sama bude mít zájem na tom pokynům se podřídit.¹⁶⁸ Obdobně Doležil tvrdí, že pokyny ze strany řídící osoby lze vynucovat pouze faktickým způsobem, přičemž jako příklad uvádí změnu v orgánech společnosti.¹⁶⁹ Za výslovně závazné považuje pouze ty pokyny, které byly jako závazné označeny v případné koncernové smlouvě či v podobném ujednání. Havel naopak dovozuje, že pokyn týkající se obchodního vedení daný v souladu s požadavky § 81 ZOK respektive § 79 ZOK závazný je. Nadto uvádí, že neuposlechnutí takového pokynu může být dokonce chápáno jako porušení řádného hospodáře a může vést ze strany „své“ společnosti k požadavkům o náhradu škody. Důvodem dle něj je, že obsah standartu péče řádného hospodáře se mění směrem k zájmu koncernu.¹⁷⁰ Oproti tomu, řídící osoba tento prostředek k vymožení si splnění pokynu ze strany řízené osoby nemá. Jako své další argumenty pro závaznost pokynů Havel uvádí, že obecný zákaz udílení pokynů k obchodnímu vedení v kapitálových společnostech se týká pouze závazných pokynů. Z toho je možno dovodit, že pomocí výjimek bude nejen možno pokyny udílet, ale že také že tyto

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ ČERNÁ, Stanislava. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újm...* 33-41 s.

¹⁶⁷ HAVEL, Bohumil. *Povinnost poslušnosti jako složka fiduciární obligace (Závaznost pokynů v koncernu?)*. In CSACH, Kristián a Bohumil HAVEL, *Corporate governance společností s účastí státu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020.

¹⁶⁸ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní společnosti a družstva...* 169 s.

¹⁶⁹ DOLEŽIL, Tomáš k § 79. In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

¹⁷⁰ HAVEL, Bohumil k § 81. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, s. 262.

pokyny budou závazné. Zároveň z Havlova pohledu platí, že člen statutárního orgánu řízené osoby může pokyn odmítnout jen v případě, kdy nebude rozumně předvídatelné, že jsou splněny podmínky § 72 odst. 1 a 2 ZOK a nepůjde o pokyn učiněný v zájmu koncernu.¹⁷¹ Černá naopak má za to, že pokyny jako závazné vnímat nelze. Podle jejího názoru by totiž musel zákon v případě závaznosti pokynů *pracovat i s odpovědnostní linií mezi adresátem pokynu a řídící osobou*. I přes to však přiznává, že znění § 81 ZOK naznačuje závaznost pokynů řídící osoby, jelikož vzhledem k tomu, že zákon neuvádí v této souvislosti ani jiné příklady prosazování vlivu řídící osoby, bylo by zapotřebí možnost udílení nezávazných pokynů explicitně deklarovat.¹⁷²

Součástí úvahy o případně újmě vyplývající z pokynu k obchodnímu vedení je také povinnost upozornění řídící osoby na nevhodnost jímí daného pokynu.¹⁷³

Závěr

Cílem této práce bylo přiblížit čtenáři svět uvnitř obchodních společností, a to především z pohledu oblasti obchodního vedení. Zjistili jsme, kdo má obchodní vedení v rámci společností na starosti a zda, popřípadě za jakých okolností, je možno do rozhodování týkající se této oblasti zasahovat.

Obchodní společnost je v českém právním prostředí vnímána coby jako fikce v podobě právnické osoby. Přesto však vše začíná a končí u osob fyzických. Z vůle fyzické osoby, budoucího společníka, společnost dostává život. Vůle vlastníků podílů ve společnostech by však neměla být opomíjena ani při jejím fungování po založení. Proto je logické, že existují způsoby, jak společníci mohou svůj vliv ve společnosti za jejího života uplatňovat. Prosazování jejich vlivu je však v rámci ZOK důmyslně upraveno a jsou mu nastaveny mantinely tak, aby byla zajištěna funkčnost celého systému společnosti, včetně ochrany nejen společníků samotných ale také věřitelů společnosti.

Obchodní vedení je v obchodních společnostech svěřeno statutárním orgánům. Z mého pohledu klíčovým prostředkem k zajištění vedení společnosti tak, jak si společníci přejí, je pravomoc personálního výběru konkrétních osob do funkce statutárních orgánů. Tato práce je

¹⁷¹ HAVEL, Bohumil. *Povinnost poslušnosti jako složka fiduciární obligace (Závaznost pokynů v koncernu?)* In CSACH, Kristián a Bohumil HAVEL. *Corporate governance společností s účastí státu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020.

¹⁷² ČERNÁ, Stanislava. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*...33-41 s.

¹⁷³ HAVEL, Bohumil k § 81. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. 262 s.

zaměřena na statutární orgány společností kapitálových, jimiž jsou jednatele v SRO a členové představenstva nebo správní rady v AS. Obecným pravidlem pro fungování SRO i AS je zákaz udílení pokynů týkajících se obchodního vedení statutárních orgánů. Členové statutárních orgánů tak mohou vykonávat svou působnost dle svého nejlepšího úsudku a s péčí řádného hospodáře.

Pokud bychom chtěli definovat rozmanitý obsah onoho klíčového slovního spojení obchodní vedení, uvedli bychom, že je pod tímto pojmem myšleno jakési každodenní rutinní zařizování běžných záležitostí společnosti, které se týká především naplňování cílů jejího podnikání, a to v ohledu veškerých jednotlivých konkrétně potřebných úkonů. Obchodní vedení je také třeba odlišovat od strategických a koncepčních pokynů, které jsou naopak ve kapitálových společnostech povoleny.

Chtějí-li do obchodního vedení společnosti zasáhnout po samotném aktu jmenování členů statutárních orgánů, jsou zákonem nastaveny dvě výjimky, jak zákaz zásahů do obchodního vedení prolomit. První způsob prolomení představují pokyny ze strany valné hromady, které jsou uděleny statutárním orgánům na základě jejich vlastní předchozí žádosti o daný pokyn. V rámci této práce jsme zjistili, že celý postup při žádosti o pokyn k obchodnímu vedení přitom není jednoduchou záležitostí, při níž by se členové statutárních orgánů v konkrétní záležitosti zcela zbavili odpovědnosti. Naopak je třeba ze strany členů statutárních orgánů za stálé přítomnosti standartu péče řádného hospodáře pečlivě zvažovat jak obsah žádosti o pokyn a všechny relevantní okolnosti dané problematiky, tak samotnou formulaci žádosti.

Komplexní odpověď na otázku, zda jsou pokyny nejvyššího orgánu závazné, vyžaduje poněkud rozsáhlejší rozbor. Pokud jde o pokyny nevyžádané, ty závazné nejsou. Člen statutárního orgánu jej může vzít v potaz pouze jako doporučení či radu. Stejný závěr se bude týkat také pokynu, který svým rozsahem přesahuje předcházející žádost člena statutárního orgánu. Dále se pak logicky nelze řídit pokynem, který nabádá k porušení zákona, stanov a dobrých mravů či ten, který je nesrozumitelný či neurčitý. V případě, kdy však bude pokyn k obchodnímu vedení udělen na základě žádosti a v mantinelech žádost nepřesahujících, je dovozeno, že tento pokyn závazný je.

Druhou z výjimek ze zákazu udílení pokynů k obchodnímu vedení představují pokyny v rámci koncernových seskupení. Koncern je nejvyšším a také jediným stupněm podnikatelského seskupení, v rámci kterého zákon aprobejuje možnost řídicí osoby ovlivňovat svými pokyny obchodní vedení řízené osoby. Tato osoba však zůstává právně samostatnou.

Rovněž u této problematiky je nutno dodržovat zákonem stanovené podmínky. Pokyn, který je pro řízenou společnost nevýhodný, může být řízené osobě udělen jen je-li v zájmu koncernu. Újma způsobená nevýhodným pokynem musí být v rámci koncernu vyrovnána přiměřeným protiplněním či jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu, a to v přiměřené době. Člen statutárního orgánu řízené osoby, který pokyn plní, opět není při jeho provedení zbaven povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Ohledně závaznosti pokynů v rámci koncernů existují ze strany různých autorů odborné literatury neexistuje jednotný názor, a tudíž se tato práce snažila analyzovat ty z mého pohledu nejrelevantnější.

Oblast pokynů k obchodnímu vedení, kterou tato práce pokrývá, představuje jen úsek poznání činnosti, fungování a oprávnění statutárních orgánů ve společnosti. Problematika jednání a odpovědnosti statutárních orgánů je velice důležitá pro praktický život obchodních společností a jeho zkoumání napomáhá proniknout do světa podnikání. Nepochybně bych se proto v rámci svého budoucího vzdělání chtěla touto oblastí více, a především hlouběji zabývat.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021.

POKORNÁ, Jarmila a kol. Obchodní společnosti a družstva. 1. vydání Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2014.

DĚDIČ, Jan a kol. Akciové společnosti. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007.

DĚDIČ, Jan a kol. Akciové společnosti. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012.

ELIÁŠ, Karel. Obchodní společnosti. Praha: C. H. Beck/SEVT, 1994.

ČERNÁ, Stanislava. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha: ASPI, 2006.

DVOŘÁK, Tomáš. Akciová společnost. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2016.

ONDREJOVÁ, Dana, Nástin obchodního práva. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014.

POKORNÁ, Jarmila a kol. Meritum Obchodní korporace a nekalá soutěž. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

CSACH, Kristián a Bohumil HAVEL, Corporate governance společností s účastí státu. Praha: Wolters Kluwer, 2020.

Komentáře

LASÁK, Jan a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.

ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Zákon o obchodních korporacích, Komentář, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2017.

ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020.

ŠVESTKA, Jiří a kol., Občanský zákoník: Komentář, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019.

Právní předpisy

Aktuální znění: zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Historická verze: zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění novely č. 458/2016.

Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Důvodové zprávy

Vláda: Důvodová zpráva k zák. č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), č. 90/2012 Dz.

Vláda: Důvodová zpráva k zák. č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz jímž se mění z. č. 90/2012.

Odborné články

HAVEL, Bohumil. Quo vadis obchodní vedení. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, s. 70-74

NĚMEČKOVÁ, Olga. Obchodní vedení a vnitřní vztahy kapitálových společností v ČR a v Německu. Právní rozhledy, 2004, č. 22, s. 824 - 829

JOSKOVÁ, Lucie. Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost. Bulletin advokacie, 2014, č. 7-8, s. 46-50

HAVEL, Bohumil. Chiméra neproniknutelnosti obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným (?). Obchodněprávní revue. 2019, č. 6, s. 151-155

KŘÍŽ, Radim. Novela z. o. k.: Několik poznámek k akciím s vysílacím právem. Bulletin advokacie, 2020, č. 7-8, s. 23-31

ČERNÁ, Stanislava. O variantách uspořádání podnikatelského seskupení. Časopis pro právní vědu a praxi, 2015, č. 1, s. 14-18

BÁLEK, Jiří. V postavení člena voleného orgánu obchodní korporace očima připravované novely zákona o obchodních korporacích. Právní rozhledy, 2020, č. 3, s. 107-110

KOŽIAK, Jaromír. Jaké povinnosti je povinen společník obchodní korporace dodržovat při hlasování na valné hromadě? Je vázán standardem loajality? In Rekodifikace & Praxe. 2015, č. 7-8, Sekce otázky a odpovědi. s. 53

PIHERA, Vlastimil, HAVEL, Bohumil. Povaha funkce a odpovědnost členů orgánů obchodních společností jako východisko racionálního corporate governance. Právní rozhledy, 2019, č. 23-24. s. 836-840

ZVÁRA, Michael. Udílení pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu. Obchodněprávní revue, 2019, č. 4. s. 85-90

BALÝOVÁ, Lucie. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace. Obchodněprávní revue, 2014, č. 7-8. s. 212-215

ČERNÁ, Stanislava. Ovlivnění jako klíčový pojem českého koncernového práva. Rekodifikace a praxe. 2014, č. 1, s. 14-17

DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (2. část). Obchodněprávní revue, 2013, č. 4. s. 97-105

BODLÁK, František. Správní rada akciové společnosti v České republice a Itálii. Obchodněprávní revue, 2015, č. 3.

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 3. 2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 250/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1104/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3122/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1108/2005

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4284/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2645/2018-II.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 5. 2019, sp. zn. 14 Cmo 244/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3552/2009

Internetové stránky

ŠTENGLOVÁ, Ivana. Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností. [online] Sborník Karlovarské právnické dny, 2014, č. 22 Praha: Linde, s. 37 a násl. [cit. 2021-03-01] Dostupné také na <<https://www.obczan.cz/clanky/pokyny-tykajici-se-obchodniho-vedeni-kapitalovych-obchodnich-spolecnosti?do=detail-export>>

Shrnutí

Tato práce se zabývá působností statutárních orgánů v oblasti obchodního vedení. Zaměřuje se na způsoby ovlivňování rozhodování v oblasti obchodního vedení se zaměřením na pokyny ze strany valné hromady společnosti. Především tato práce zkoumá postupně obě zákonné výjimky ze zákazu udílení pokynů k obchodnímu vedení v kapitálových společnostech. V první kapitole práce zkoumá postavení statutárních orgánů v obchodních společnostech a družstvech. Druhá kapitola je věnována zkoumání institutu obchodního vedení, kdy je podrobně za pomoci judikatury vymezen jeho obsah. Následující kapitola je zaměřena na valnou hromadu a její vliv, včetně některých prostředků jeho uplatňování na činnost statutárního orgánu. V následující kapitole je pak konečně podrobně rozebrán prostředek vlivu valné hromady, pokyny k obchodnímu vedení. Práce zde podrobně popisuje postup při žádosti člena statutárního o daný pokyn. Vyžádané i nevyžádané pokyny k obchodnímu vedení jsou pak zkoumány z hlediska jejich závaznosti. Zároveň se práce zaměřuje na odpovědnost statutárních orgánů při žádostech o pokyn k obchodnímu vedení a na to navazujícím obdržení a provedení pokynu. V poslední kapitole tato práce rozebírá druhou z výjimek ze zákazu zásahu do obchodního vedení společnosti, tedy pokyny k obchodnímu vedení, udílené v rámci koncernových seskupení, ve kterých řídící osoba pomocí jednotného řízení udílí pokyny osobě řízené. Tyto pokyny, ač mohou být pro řízenou osobu nevýhodné, jsou udíleny v zájmu koncernu a zároveň jsou řízené osobě kompenzovány pomocí přiměřeného vyrovnání či jiného protiplnění. Zároveň je opět prozkoumána jak závaznost těchto pokynů, tak odpovědnost členů statutárního orgánu řídící osoby při obdržení pokynů řídící osoby. Tato práce analyzuje názory různých autorů na jednotlivé sporné aspekty výše uvedených oblastí. Také se snaží popsat problematiku za pomoci konkrétního příkladů.

Summary

The theses deal with power of statutory bodies to decide about the decisions concerning the business management. It aims on the different means to influence decisions regarding business management with an emphasis on legal regulation of instructions given by a general meeting. The thesis explores mainly the two legal exceptions in the generally valid interdiction of imposing instructions regarding business management in capital companies. The first chapter deals with the role of statutory bodies in commercial corporation corporations and cooperatives including its internal and external powers and their mutual coherence and the resulting impacts on business management. The following chapter examines the concept of business management

itself. It also specifies the content of the term business management alongside with help of various judgements. The third chapter is focused on a general meeting and its influence, including specified means of exercising its power on statutory bodies. Finally, the fourth chapter strives to examine instructions regarding business management as one of the means of the influence of general meeting. The theses describe in details the process of requesting the instructions, exercised by the member of the statutory body of a capital company. Both requested and unrequested instructions regarding business management are examined from the perspective of their binding. Simultaneously, the thesis focuses on the obligation of statutory body to act with due care while requesting instructions altogether with its obligation to act with due care while subsequent execution of requested instructions. In the last chapter the theses analyses instructions regarding business management in business groups with emphasis on the second exception of the generally valid interdiction of imposing instructions regarding business management. The aforesaid are instructions given in concerns, within which the dominant entity may give instructions to the bodies of the dependant entity. Even though they might be disadvantageous and may cause damage to the dependant entity, these instructions are in the interests of concern and must be compensated within a reasonable period of time within the concern, with adequate consideration or other demonstrable benefits arising from the membership in the concern. The binding of the instruction and their obligation to act with due care is once again simultaneously analyzed. This thesis covers different opinions of various authors to distinct aspects of the afore described areas. The issues are additionally delineated with help of concrete examples.

Klíčová slova

Statutární orgán, obchodní vedení, pokyny, péče řádného hospodáře

Keywords

Statutory board, business management, instructions, obligation to act with due care